

Raadsstuk

Onderwerp: Duurzaamheidsprogramma 2011

Reg.nummer: STZ / MIL / 2011 / 39062

1. Inleiding

De uitvoering van het Haarlems milieubeleid wordt jaarlijks vastgelegd in een wettelijk verplicht uitvoeringsprogramma. Het Duurzaamheidsprogramma 2011 beschrijft alle milieutaken die dit jaar door de verschillende afdelingen van de gemeente zullen worden uitgevoerd. Het vormt daarmee tevens een instrument voor de sturing van een integraal milieubeleid. Op grond van de Wet milieubeheer moet het programma door de *gemeenteraad* worden vastgesteld.

2. Voorstel aan de raad

Het college stelt de raad voor:

- Het Duurzaamheidsprogramma 2011 vast te stellen.

3. Beoogd resultaat

Met het Duurzaamheidsprogramma 2011 wordt verantwoording afgelegd over het Haarlemse milieubeleid.

4. Argumenten

Het Duurzaamheidsprogramma geeft invulling aan een wettelijke verplichting

De Wet milieubeheer (art. 4.16 tot en met 4.19 en 4.20) geeft aan dat de gemeenteraad jaarlijks een uitvoeringsprogramma van het gemeentelijk milieubeleid moet vaststellen. Het Duurzaamheidsprogramma 2011 geeft een overzicht van alle taken en activiteiten die de gemeente uitvoert ter bevordering van milieukwaliteit en duurzaamheid.

Het Duurzaamheidsprogramma ondersteunt een integraal milieubeleid.

Een duurzame ontwikkeling vereist dat milieuvraagstukken vanuit alle relevante beleidsterreinen worden aangepakt. Zodat kansen optimaal gezien en benut kunnen worden. Het Duurzaamheidsprogramma weerspiegelt een integrale benadering van het milieubeleid, en is een instrument voor de sturing ervan. Het betreft niet alleen de milieutaken van de afdeling Milieu, maar ook taken en activiteiten van andere afdelingen met een raakvlak met het gemeentelijk milieu- en omgevingsbeleid. Die andere afdelingen zijn betrokken bij het opstellen en uitvoeren van het programma. Elke afdeling is en blijft daarbij zelf verantwoordelijk voor de uitvoering van de opgenomen doelstellingen en taken.

5. Kanttekeningen

De kadernota Haarlem Duurzaam kan nog tot aanvullingen leiden.

In het Duurzaamheidsprogramma 2011 zijn nog niet alle ambities vanuit de kadernota Haarlem Duurzaam verwerkt. Dit volgt uit de fasering van die kadernota Haarlem Duurzaam. Daarin is voorzien dat er een stadsgesprek plaatsvindt voordat de kadernota in de raad wordt vastgesteld. Het wachten hierop zou het Duurzaamheidsprogramma 2011 te sterk vertragen. In de kadernota Haarlem Duurzaam zullen de speerpunten voor 2011 worden meegenomen.

Financiële paragraaf

Het duurzaamheidsprogramma wordt gedekt vanuit het milieuwerkplan en de gemeentelijke begroting (o.a. 9.1.). Daarin zijn extra middelen opgenomen voor Haarlem Klimaat Neutraal. Verder zal ook in 2011 actief onderzoek plaatsvinden

naar mogelijke (Europese) subsidies. Samenwerking met de Haarlemse zustersteden loopt.

Verplichtingen worden pas aangegaan op het moment dat voldoende zekerheid over subsidies is verkregen. Wel kunnen verschuivingen in activiteiten aangebracht worden, maar deze zullen te allen tijde gefinancierd/ gedekt zijn.

6. Uitvoering

Het duurzaamheidsprogramma wordt jaarlijks opgesteld.

7. Bijlagen

Duurzaamheidsprogramma 2011

Het college van burgemeester en wethouders,

de secretaris

de burgemeester

8. Raadsbesluit

De raad der gemeente Haarlem,

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders

Besluit:

- Het Duurzaamheidsprogramma 2011 vast te stellen.

Gedaan in de vergadering van ... .. (wordt ingevuld door de griffie)

De griffier

De voorzitter

Bijlage A bij Raadsstuk 2011.39062

Duurzaamheidsprogramma Haarlem 2011

maart 2011

Stadszaken, afdeling Milieu
Postbus 511
2003 PB Haarlem

www.degroenemug.nl

Duurzaamheidsprogramma Haarlem 2011

“Duurzame ontwikkeling is die ontwikkeling die voorziet in de behoeften van huidige generaties zonder daarmee de mogelijkheden voor de toekomstige generaties in gevaar te brengen om ook in hun behoeften te voorzien”

Definitie in rapport
'Our common future', VN-Commissie
Brundtland, 1987.

Titel : Duurzaamheidsprogramma 2011
Doc : 2011.39062.Duurzaamheidsprogramma 2011.doc
Versie : d.d. 20110328
Contact: Gemeente Haarlem - Stadszaken
afdeling Milieu, t.a.v. Marc Plantaz
Postbus 511
2003 PB Haarlem
Email : mahgplantaz@haarlem.nl

Duurzaamheidsprogramma 2011

1 Inleiding

1.1 Algemeen

De uitvoering van het Haarlems milieubeleid wordt jaarlijks vastgelegd in een wettelijk verplicht uitvoeringsprogramma. Op grond van de Wet milieubeheer is iedere gemeente verplicht om een milieuprogramma op te stellen.

Het duurzaamheidsprogramma 2011 geeft alle milieutaken weer die in dit jaar zullen worden uitgevoerd. Hierin zijn nog niet de ambities vanuit de kadernota Haarlem Duurzaam verwerkt. Dit heeft te maken met de fasering van deze kadernota Haarlem Duurzaam, waarin voorzien is dat een stadsgesprek plaatsvindt, voordat dit kader in de raad wordt geagendeerd. Het wachten hierop zou het voorleggen van het Duurzaamheidsprogramma 2011 te sterk vertragen. In de kadernota Haarlem Duurzaam zullen de speerpunten voor 2011 worden meegenomen.

Dit programma is een belangrijk instrument voor de uitvoering van het milieubeleid. Het programma betreft niet alleen taken van de afdeling Milieu, maar ook relevante taken van andere afdelingen. Het gaat dan om taken die raakvlakken hebben met het gemeentelijk milieu- en omgevingsbeleid.

Uitvoering die aansluit bij het coalitieakkoord “Oog op morgen” (2010-2014)

In het licht van het coalitieakkoord maken wij onderscheid in projecten volgens de volgende hoofdlijnen:

- Haarlem: een duurzame klimaatneutrale woonstad
- Overige onderwerpen op het gebied van leefbaarheid en duurzaamheid

De projecten sluiten aan bij de doelen uit de programmabegroting 2011-2015. Dit zijn o.a. het verbeteren van de basismilieukwaliteit en het voldoen aan de vastgestelde milieunormen. Het gaat dan o.a. om de volgende milieukwaliteiten: geluid, luchtkwaliteit, bodemkwaliteit, duurzaamheid en externe veiligheid. De beleving van de milieufactoren van de inwoners en bezoekers van Haarlem speelt hierbij een centrale rol. Daarnaast heeft de raad vastgesteld dat voor Haarlem Klimaat Neutraal gewerkt wordt met het hoogste ambitieniveau. De doelstelling hierbij is dat de eigen organisatie in 2015 en de stad als geheel in 2030 klimaat neutraal moet zijn.

Zoals hierboven al opgemerkt was onvermijdelijk dat dit Duurzaamheidsprogramma 2011 in de tijdsplanning vóórloopt op de nadere uitwerking van de duurzaamheidsambities uit “Oog op Morgen” in een kadernota Haarlem Duurzaam en het daartoe onder meer te voeren stadsgesprek. Afhankelijk van de daaruit voortvloeiende ambities en prioriteiten kunnen daarom nog aanvullingen of aanpassingen van de projectenlijst voor 2011 plaatsvinden na de vaststelling van dit Duurzaamheidsprogramma.

A: Haarlem een duurzame en klimaatneutrale woonstad: Projecten Haarlem Klimaat Neutraal

Het Plan van aanpak Haarlem klimaat Neutraal neemt een belangrijk plek in in dit uitvoeringsprogramma. Een groot aantal taken valt onder Haarlem Klimaat Neutraal. De naam Duurzaamheidsprogramma sluit daarbij goed aan.

Naar de partners van Haarlem Klimaat Neutraal is aangegeven welke capaciteit beschikbaar is vanuit de gemeente en die is bepalend. Via programmagroepen wordt de capaciteit afgestemd op inzet en voortgang. Sommige projecten hebben een langere looptijd dan één jaar en andere worden sneller afgerond. Jaarlijks wordt naar de raad gerapporteerd over voortgang en bereikte resultaten (Duurzaamheidsmonitor).

In hoofdstuk 2 wordt een nadere toelichting gegeven op de projecten binnen het onderdeel A, Haarlem, een duurzame, klimaatneutrale woonstad. Hierin worden per programmagroep korte toelichtingen gegeven op de deelterreinen waarbinnen de verschillende projecten de doelstelling duurzaam en klimaatneutraal dichterbij brengen, hoe zij samenhangen en hoe de selectie van projecten heeft plaatsgevonden.

B: Overige onderwerpen leefbaarheid en duurzaamheid

De overige projecten op het gebied van leefbaarheid en duurzaamheid zijn niet vanuit één centrale milieudoelstelling georganiseerd of gecoördineerd.

Een belangrijk deel daarvan bestaat uit *wettelijke milieutaken* van de gemeente die vooral worden uitgevoerd door de afdeling Milieu (bodem, luchtkwaliteit, geluid, externe veiligheid); de hoofdafdeling VVH (omgevingsvergunningen, handhaving) en onderdelen van de hoofdafdeling Wijkzaken afd. Openbare Ruimte, Groen en Verkeer (water, afvalstoffen).

Naast de uitvoering van reguliere taken en advisering door bureau Bodem van de afdeling Milieu, zal in 2011 een herzien bodembeleid van Haarlem worden vastgesteld. Belangrijke veranderingen in dit beleid zijn het gebiedsgerichte grondwaterbeheer en het vaststellen van gebiedsspecifieke kwaliteitsdoelstellingen. Doelen zijn een duurzame verbetering van de bodemkwaliteit en het verantwoord omgaan met grondstromen binnen de stad.

Per 1 oktober 2010 is ook de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (Wabo) definitief van kracht geworden. Een van de gevolgen is dat de uitvoering en handhaving van de milieuwetgeving verregaand is geïntegreerd met de uitvoering van andere regelgeving op het gebied van onder meer de ruimtelijke ordening, veiligheid, natuur. Een aparte uitsplitsing van de werkzaamheden en prestaties op het terrein van de uitvoering van de bedrijfsmilieutaak is hierdoor niet meer mogelijk en is ook strijdig met de integrale gedachte achter de Wabo. De Wabo kent evenals de milieuregelgeving verplichtingen met betrekking tot beleidsprogrammering, planning, monitoring en rapportage van werkzaamheden en prestaties. De voor de uitvoering en handhaving verantwoordelijke hoofdafdeling VVH zal voortaan deze systematiek en beleidsstukken aanhouden en geen afzonderlijke programmering/rapportage op het aspect duurzaamheid uitvoeren. Wel worden gerichte ondersteunende activiteiten ten behoeve van projecten/doelstellingen van andere beleidsterreinen vermeld (i.c. ten behoeve Klimaatneutraal of zonerings Industrielaan).

Daarnaast zijn er projecten uit groep B die hun oorsprong niet in omschreven wettelijke milieutaken vinden, maar in eigen, Haarlems beleid om duurzaamheid en leefbaarheid te betrekken en te bevorderen bij de uitvoering van andere vakspecifieke taken van afdelingen.

Voor verdere toelichtingen op de projecten over onderwerpen van leefbaarheid en duurzaamheid, in aanvulling op de schematische projectomschrijvingen achter in dit duurzaamheidsprogramma, wordt verwezen naar de programmabegroting en daar vermelde beleidsstukken.

Leeswijzer

Deze inleiding wordt afgesloten met een opsomming van de in het duurzaamheidsprogramma 2011 opgenomen activiteiten, de projectenlijst.

Het volgende hoofdstuk bevat een nadere toelichting op de projecten van onderdeel A, Haarlem, een duurzame, klimaatneutrale woonstad. In het derde en laatste hoofdstuk staan de schematische projectbeschrijvingen met daarin de voornaamste kenmerken: betrokkenen, doelstelling, uit te voeren werkzaamheden voor dit jaar en de dekking/relatie met de begroting. De tijdsbesteding van de projecten is voor zover niet anders aangegeven afgedekt in de eigen begroting van de betrokken afdelingen. Per activiteit staat vermeld of het een wettelijke taak (bestaand beleid), nieuwe taak of Haarlems beleid is.

1.2 Projectenlijst 2011

Onderstaand volgt een opsomming van de in 2011 uit te voeren projecten. Voor een uitgebreidere omschrijving wordt verwezen naar hoofdstuk 3 projectomschrijvingen.

A: Haarlem een duurzame, klimaatneutrale woonstad

1: Algemeen

- 1.1 Haalbaarheidstudie Lokale Energie Dienst (LED)
- 1.2 Tussenevaluatie voortgang HKN 2011
- 1.3 De CO₂-monitor

2. Programmagroep Bebouwde omgeving

Duurzaam beleid, regelgeving en naleving

- 2.1 Uitvoering Praktijkrichtlijn Duurzame Stedenbouw
- 2.2 Toepassen GPR 4.0 voor de duurzame nieuwbouw woningen
- 2.3 Duurzaam bestemmingsplan
- 2.4 Klimaatdoelstellingen opnemen in gebiedsvisies
- 2.5 Pilot naleving bouwregelgeving “Gezondheid en Energie”

Berekenen en monitoren

- 2.6 Rekenmodel kosten baten duurzame investeringen
- 2.7 Monitoren en verslagleggen duurzaam bouwen en energie woningbouwcorporaties

Duurzame uitvoering met lokale marktpartijen

- 2.8 Activeren duurzame (bouw)economie

Duurzame renovatie projecten van de bestaande stad

- 2.9 Stimuleren duurzame renovatie bij particulieren
- 2.10 Duurzame renovatie bezit woningbouwcorporaties
- 2.11 Duurzame monumenten
- 2.12 Blok voor blok aanpak
- 2.13 Duurzaam optoppen

Lokale duurzame energieopwekking

- 2.14 Potentiële duurzame energiedaken
- 2.15 Gebiedsaanpak LED Schalkwijk

Voorbeeldprojecten

- 2.16 DSK II nieuwbouw school en woningen
- 2.17 Voorbeeldproject VvE in Schalkwijk (Schotlandstraat en Ierlandstraat)
- 2.18 Voorbeeldproject woningbouwcorporatie Tuinwijk

3. Programmagroep Bedrijven & Industrie

- 3.1 De Energiecoach voor bedrijven
- 3.2 Stad en MKB (Energiebesparing bij Haarlemse Middenstand)
- 3.3 Duurzame uitgifte bedrijfskavels/Duurzame ontwikkeling Noordkop Waarderpolder
- 3.4 Energiezuinige kantoorgebouwen
- 3.5 Collectieve opwekking van duurzame energie (o.a. in de Waarderpolder)

4. Programmagroep Verkeer en Vervoer

- 4.1 Rijden op biobrandstoffen (vloeibaar en gasvormig)
- 4.2 Stimulering schone en zuinige voertuigen (ook elektrisch)
- 4.3 Efficiënt gebruik fietsparkeervoorzieningen bij NS-station
- 4.4 Ontwikkeling snelfietsroutes
- 4.5 Mobiliteitsmanagement bij Haarlemse bedrijven/organisaties.

5. Programmagroep Eigen Organisatie

- 5.1 Opzetten monitoring CO2 reductie eigen organisatie
- 5.2 Duurzaam inkopen
- 5.3 Duurzaam vastgoedbeheer
- 5.4 Opzetten Revolving fund
- 5.5 Bedrijfsvervoerplan opstellen en implementeren
- 5.6 Duurzame scholen
- 5.7 Implementatie klimaatneutrale bedrijfsvoering
- 5.8 Nieuwbouw Raaks/Zijlpoort

6. Activiteiten vanuit communicatie en educatie HKN

- 6.1 Klimaatcommunicatie
- 6.2 Klimateducatie

B Overige onderwerpen op het gebied van leefbaarheid en duurzaamheid

Naast de bovengenoemde projecten op het gebied van Haarlem Klimaatneutraal voeren de verschillende afdelingen van de gemeente de overige werkzaamheden uit in het kader van leefbaarheid en duurzaamheid.

7. Ruimtelijke Ontwikkeling

Betrokken afdeling Stadszaken/Milieu en Ruimtelijk Beleid

- 7.1 Opstellen milieuprogramma bij ontwikkelingsprojecten
- 7.2 Uitwerking structuurplan Haarlem 2020
- 7.3 Begeleiden MER-procedures
- 7.4 Opstellen milieuparagraaf bestemmingsplannen
- 7.5 Nota ruimtelijke kwaliteit
- 7.6 Structuurvisie Openbare Ruimte

8. Bodem

Betrokken afdeling Stadszaken/Milieu

- 8.1 Opstellen Bodembeleid en bodemtaken
- 8.2 Afronding Baggerwerkzaamheden
- 8.3 Kwaliteitszorg Bodem: onderhouden en ontwikkelen
- 8.4 Grondbank Haarlem
- 8.5 Ondergrondse bestemming bedrijventerrein Waarderpolder

9. Bedrijvigheid (inclusief Regulering en Handhaving)

Betrokken afdeling VVH.

Taken worden verantwoord via begrotingscyclus en Integraal Handhavingsbeleid

- 9.1 Basismilieukwaliteit en bedrijven: uitvoeren gemeentelijke milieutaak als integraal onderdeel van de Wabo

10. Lucht

Betrokken afdeling Stadszaken/Milieu, Wijkzaken/OGV

- 10.1 Actualiseren en uitvoeren Beleidsplan luchtkwaliteit en RSL-Noordvleugel
- 10.2 Rapportage en monitoring luchtkwaliteit 2010
- 10.3 Uitvoeren, begeleiden en toetsen luchtkwaliteitonderzoek
- 10.4 Bevorderen van het rijden op (groen) aardgas binnen de gemeentelijke organisatie

11. Geluid

Betrokken afdeling Stadszaken/Milieu

- 11.1 Actualisatie nota geluidarm asfalt
- 11.2 Volgen ontwikkelingen Schiphol
- 11.3 Voorbereiden geluidbelastingkaart peiljaar 2011
- 11.4 Uitvoeren van akoestisch onderzoek
- 11.5 Uitvoering saneringsprojecten op het gebied van weg- en railverkeerslawaaï
- 11.6 Zonebeheer industrielawaai Waarderpolder
- 11.7 Opstellen geluidreductieplan Waarderpolder

12. Water

Betrokken afdeling Wijkzaken /OGV

- 12.1 Actualiseren en uitvoeren gemeentelijk waterbeleid

13. Afvalinzameling en reiniging

Betrokken afdeling Wijkzaken /OGV

- 13.1 Verduurzaming inzameling en verwerking huishoudelijk afval
- 13.2 Verduurzaming stadsreiniging

14. Verkeer en vervoer

Betrokken afdeling Wijkzaken/ OGV

In aanvulling op de onder A4 (HKN Verkeer en Vervoer) genoemde projecten worden de volgende projecten uitgevoerd:

- 14.1 Verbeteren verkeersveiligheid
- 14.2 Parkeren/ autoluwe binnenstad
- 14.3 Stimulering deelautogebruik

15. Gezondheid

Betrokken afdeling GGD Kennemerland

- 15.1 Uitvoeren reguliere medisch milieukundige zorg uit de Wet Publieke Gezondheid
- 15.2 Landelijk bewustwordingsproject 'Binnenmilieu op basisscholen 2009-2013'.
- 15.3 Uitvoeren gezondheids-effectscreening of gezondheidsscan bij zoneontwikkelingen
- 15.4 Advisering gemeenten bij de beheersing van biologische agentia

16. Beschikbaar stellen van milieu-informatie

Betrokken afdeling: Stadszaken, afd Milieu, Middelen en Services

Verantwoordelijke afdeling: Stadszaken afd. Milieu

16.1 Uitvoeren projectopdracht Aarhus: informatie basismilieukwaliteit aan burgers

2 Toelichting projecten groep A Haarlem duurzame, klimaatneutrale vestigingsstad

2.1 Inleiding

Organisatie

Direct na het aanvaarden van de motie Haarlem Klimaat Neutraal 2030 door de gemeenteraad in maart 2007 is gestart met het opzetten van een effectieve organisatie. Er is een stuurgroep, een viertal programmagroepen en een projectbureau samengesteld. Samen vormen zij de 50 personen sterke Regiegroep Haarlem Klimaatneutraal. Hierbij zijn een reeks afdelingen van de gemeente direct betrokken, met name: *Stadszaken afd. Milieu, afd. Vastgoed, afd. Ruimtelijk Beleid; Middelen en Services, afd. Facilitaire Zaken en afd. Communicatie; Concernstaf afd. Inkoop & Aanbestedingen; Wijkzaken, afd. Openbare Ruimte, Groenvoorzieningen en Verkeer en afd. Natuur en Milieu Educatie.* In veel projecten werken zij daarbij samen met of ondersteunen andere afdelingen van de gemeente en partijen buiten de gemeente bij het doorvoeren van de benodigde maatregelen binnen hun werkkterrein.

Rolverdeling projecten

Afdeling Milieu

Binnen de projecten Haarlem Klimaat Neutraal speelt de Afdeling Milieu primair een verbindende, coördinerende rol. Om die reden staat zij als trekker vermeld. Variërend naar de aard van een project fungeert zij als aanjager, zoekt nieuwe mogelijkheden, ontsluit informatie, helpt partners door haar kennis en contacten bij het zoeken naar de beste wijze van realisatie, naar eventueel beschikbare (externe) financieringsbronnen, het opstellen en definiëren van kaders. Zij zorgt ook voor het monitoren van de voortgang van de gezamenlijke en individuele inspanningen, met gebruikmaking van informatie verstrekt door de feitelijk uitvoerende partners.

De Afdeling Milieu is –met uitzondering van enkele specifieke projecten waarin alleen zij een taak vervult- geen eindverantwoordelijke voor de feitelijke realisatie van maatregelen.

Interne en externe partners

In de meeste gevallen berust de feitelijke realisatie van maatregelen voor energiebesparing bij andere partners. Dit kunnen andere gemeenteonderdelen (interne partners) zijn met een eigen beheerstaak waardoor zij zelf maatregelen kunnen realiseren (bijv. afd. OGV; afd. Vastgoed). Of gemeenteonderdelen die door hun beleidstaak feitelijke maatregelen door externe partijen kunnen bevorderen, coördineren of sturen (bijv. Afd. Wonen). In dat geval zijn zij eveneens trekkers.

Externe partners zijn bedrijven, organisaties of particulieren buiten de gemeente. In veel gevallen zijn zij de verantwoordelijken voor de feitelijke uitvoering van de maatregelen, bijvoorbeeld woningcorporaties.

Programmagroepen

De programmagroepen zijn verdeeld over de hoofdthema's Bebouwde Omgeving, Verkeer & Vervoer, Industrie & Bedrijven en de Eigen Organisatie. Werkzaamheden of projecten die meerdere thema's integreren of ondersteunen zijn ondergebracht onder de noemers Algemeen respectievelijk Communicatie en Educatie.

Dit hoofdstuk geeft beknopte toelichtingen per programmagroep hoe de in 2011 uit te voeren of doorlopende projecten op zichzelf en in hun onderling verband de doelstelling duurzaam klimaatneutraal Haarlem ondersteunen. In de laatste paragraaf is tevens in een overzichtstabel aangegeven welke van een reeks selectiecriteria van toepassing zijn per project. Met deze criteria worden jaarlijks de uit te voeren projecten gekozen uit een grotere groep van mogelijke projecten (met name uit het Ideeënboek HKN 2030 gemaakt in 2008, met latere aanvullingen).

2.2 Toelichting groep 1: Algemeen

In de groep *Algemeen* worden projecten ingedeeld die niet tot een specifiek hoofdthema behoren, omdat zij zich juist richten op een integrale benadering per gebied (Lokale Energiedienst), of op het

evalueren/monitoren van de voortgang van het HKN programma als geheel (Evaluatie 2011; CO₂-monitoren).

Lokale Energie Dienst

Een belangrijk hulpmiddel om een duurzaam, klimaatneutraal Haarlem dichterbij te brengen wordt verwacht van de vorming en het functioneren van een Lokale Energie Dienst (LED). De LED zou een gezamenlijke organisatie voor de winning en uitwisseling van groene energie van Haarlemse bodem kunnen vormen, waarin de verschillende belanghebbenden bij duurzame energie participeren. Door een breed gedragen organisatie is een optimale coördinatie en opbouw van kennis en ervaring mogelijk. Hierdoor kunnen kansen voor grootschalige en kleinschalige toepassingen van duurzame energie in een gebied beter onderkend, onderzocht en op elkaar afgestemd worden. De verwachting is dat daarmee een belangrijke (extra) CO₂ reductie bereikt kan worden vergeleken met een versnipperde situatie van los van elkaar opererende partijen. Hierdoor wordt voorkomen dat kansen gemist worden, ieder opnieuw het wiel moet uitvinden en processen langs elkaar heen werken -of zelfs tegen elkaar in.

In 2011 zal de haalbaarheid van een LED worden onderzocht. Daartoe moet een veelheid aan (potentieel) belanghebbenden: corporaties, bedrijfsleven (grote bedrijven en branches), cultuurinstellingen, grote zorginstellingen, schoolbesturen, energiebedrijven en netbeheerders en andere overheden, worden gepolst. Vervolgens kan een haalbaarheidsonderzoek worden voorbereid en (waarschijnlijk) extern worden uitgezet en uitgevoerd. Op basis van de daaruit verkregen aanwijzingen kan –bij gunstige conclusies- een businessplan worden opgesteld.

Evaluatie voortgang HKN

Een ander onderwerp dat programmagroep-overstijgend is, is het evalueren van de voortgang om de doelstellingen van Haarlem Klimaat Neutraal 2030 te realiseren. Inclusief de doelstelling *eigen organisatie klimaatneutraal in 2015*. In 2011 zal daartoe een tussenevaluatie worden uitgevoerd, nu het programma een drietal jaren loopt. Doel is na te gaan wat er al bereikt is nu het programma een drietal jaren loopt, en wat de vooruitzichten zijn voor het behalen van de doelstellingen. Aan de hand daarvan wordt een nader tijdspad ontwikkeld, met te formuleren tussendoelstellingen voor één of meer peildata, en aanbevelingen voor verbeteringen.

CO₂-monitor

Belangrijke kwantitatieve gegevens voor de evaluatie zullen voortkomen uit de CO₂-monitor. Deze brengt jaarlijks de CO₂-uitstoot van de totale stad Haarlem en van diverse onderscheiden groepen in beeld, bijvoorbeeld bepaalde bedrijfsbranches, woningen, zorgsector, enz.. Aan de hand van de monitor kan bepaald worden waar de grootste CO₂-winst valt te behalen en aan de hand daarvan kunnen de doelen gesteld worden voor de komende jaren.

2.3 Toelichting programmagroep 2: Bebouwde omgeving

De gebouwde omgeving is voor 39% verantwoordelijk voor de totale CO₂-uitstoot van Haarlem (850.000 kiloton). Het gaat om ruim 70.000 woningen,. De verdeling is als volgt: 34% in bezit van woningbouwcorporaties, 53% in bezit van particuliere eigenaren en 13% in bezit van particuliere verhuurders.

De opgave van de programmagroep bestaat uit het drastisch verminderen van het energiegebruik van de bestaande 70.000 woningen. Ook wil zij opwekking van groene energie bevorderen. Zij wil daarmee ertoe bijdragen dat Haarlem in 2030 klimaat neutraal is.

Randvoorwaarden voor deze energieopgave zijn:

- Europese wetgeving (alle gebouwen een energielabel en controle er op)
- landelijke afspraken; lente akkoord (EPC in 2011 0,6 en in 2020 EPC van 0)
- Meer met Minder afspraken (www.meermetminder.nl) 300.000 woningen 2 labelsprongen
- Aanbod aan Haarlem van de woningbouwcorporaties 20% besparing hele bezit
- Afspraken convenant Haarlem Klimaat Neutraal

De leden van de programmagroep richten zich op het uitwerken van vier aandachtsthema's, en daarnaast lopen er een aantal voorbeeldprojecten en projecten rond het inschatten en monitoren van effecten:

- Thema duurzaam beleid, regelgeving en naleving
- Berekenen en monitoren
- Thema stimuleren lokale bouweconomie
- Thema duurzaam renoveren
- Thema lokale energieopwekking
- Voorbeeldprojecten

Thema duurzaam beleid, regelgeving en naleving:

De gemeente heeft een beleidskader opgesteld voor duurzame stedenbouw en woningbouw. Dit is de praktijkrichtlijn duurzame stedenbouw en duurzame nieuwbouw van woningen. Deze nota's worden geactualiseerd en actief ingezet voor het maken van afspraken over prestaties met marktpartijen. Voor de woningbouw wordt de GPR inzet (www.gprgebouw.nl) voor het bepalen van de prestaties. (proj. 2.1 en 2.2).

Ook biedt de WRO kansen om stedenbouwkundige duurzame maatregelen vast te leggen in gebiedsvisies en bestemmingsplannen (proj. 2.3 en 2.4)

De VROM inspectie heeft in 2008 geconstateerd dat in 25 tot 50% van de bouwprojecten de gerealiseerde energie prestatie sterk afwijkt van de wettelijke vereisten. In een pilot Gezondheid en energie wordt de naleving van de bouwregelgeving in Haarlem onderzocht (proj. 2.5).

Thema berekenen en monitoren:

Ter ondersteuning van gemeente en partners bij goed onderbouwde keuzes wordt gewerkt aan een rekentool voor kosten en baten over de hele levensduur ten behoeve van afwegingen voor duurzame investeringen (proj. 2.6). Ook monitoring van resultaten is belangrijk, als basis voor evaluatie en optimalisatie van beleid en afwegingsprocessen. Monitoring maakt standaard deel uit van uitvoeringsprojecten; in een apart project worden verslagen van woningbouwcorporaties over duurzaam bouwen en energie geïntegreerd (proj. 2.7).

Thema duurzame uitvoering met lokale marktpartijen:

Het realiseren van Haarlem Klimaat Neutraal gebeurt zoveel mogelijk met de lokale bouwpartijen. Hiermee ontstaat een impuls voor de lokale economie. In het project "activeren duurzame bouweconomie" is de aanpak nader beschreven (proj. 2.8).

Thema duurzame renovatieprojecten van de bestaande stad:

Met duurzame renovatie is in Haarlem de grootste slag te behalen. Immers 80% van de woningen en monumenten zijn van vóór 1970. Zij zijn vaak niet geïsoleerd. Uit de energiekartaar Haarlem 2000 en de CO₂-monitor 2008 blijkt dat het gasgebruik in de meeste woningbouw-complexen relatief hoog is. Volgens Meer met Minder is met niet al te grote ingrepen (HR-ketel, gevelisolatie e.d.) een energiebesparing van 30% te behalen bij de slecht geïsoleerde woningen. Projecten zijn gericht op stimuleren van duurzame renovatie door particuliere woningeigenaren (proj. 2.9), door woningbouwcorporaties (2.10) en door monumenteigenaren (2.11). Het behalen van schaalvoordelen uit een *blok voor blok* aanpak (woningbouwcorporatie en particuliere eigenaren samen) is uitgangspunt van project 2.12. Maar ook bij het aanbrengen van dak-opbouwen kan duurzaamheid en energiewinst behaald worden (proj 2.13, Duurzaam Optoppen).

Thema lokale duurzame energieopwekking:

Energiebesparing is niet voldoende om de klimaatsafspraken te behalen. Energie opwekking kan een grote bijdrage aan leveren. De daken van gebouwen bieden veel mogelijkheden voor PV (electriciteit uit zonnepanelen), warm water met zonnecollectoren etc. Deze kunnen 20% tot 30 bijdragen aan het terugdringen van de CO₂ uitstoot (proj 2.14, potentiële duurzame energie daken).

Vooral in Schalkwijk zijn er grote potenties voor benutting van aardwarmte wegens vele nieuwbouw- en renovatieprojecten en grote bedrijven en instellingen. Het vele nog onbenutte platte dakoppervlak heeft ook een groot potentieel voor elektriciteitsopwekking. Door de aanzienlijke benodigde investeringen en vele partijen is een slagen sterk gebaat bij een 'neutrale' of gedragen partij als trekker, zoals een Lokale Energie Dienst. Afhankelijk van het haalbaarheidsonderzoek naar de ontwikkeling van een LED (zie project 1.1) en de daaruit volgende beste organisatievorm lijkt Schalkwijk een ideaal startpunt voor een gebiedsaanpak met een LED (proj 2.15).

Voorbeeld projecten:

Er zijn diverse voorbeeld projecten in de plan- of uitvoeringsfase waarin ervaring wordt opgedaan met de concrete uitwerking en toepassing van één of meerdere thema's, waaronder duurzaamheid voor scholen: *DSK II nieuwbouw school (2.16)*. Voorts een voorbeeldproject renovatie door een v.v.e. in Schalkwijk (2.17) en door een woningbouwcorporatie (Tuinwijk, proj. 2.18).

De uitvoering van voorbeeldprojecten is sterk afhankelijk van marktomstandigheden en/of subsidies. Bezien wordt of in de loop van het jaar nog andere voorbeeldprojecten gestart kunnen worden.

2.4 Toelichting programmagroep 3: Bedrijven en industrie

De activiteiten in 2011 borduren voort op een aantal projecten die al in eerdere jaren zijn gestart. Eén van de belangrijkste projecten daarbij is de Energiecoach. Deze heeft in het afgelopen jaar aangetoond dat er binnen het Haarlemse bedrijfsleven veel belangstelling is voor energiebesparing en duurzame energie opwekking. In 2011 zullen daarom specifieke subprojecten worden gestart die zijn geënt op geluiden en verzoeken van bedrijven in Haarlem. Achterliggende gedachte daarbij is steeds om ondernemers te ontzorgen en te verbinden. Door energiekosten terug te dringen worden de bedrijven meer concurrerend dan bedrijven elders en daardoor ook economisch gezonder en sterker.

Verder zal in 2011 ook uitdrukkelijker aandacht worden besteed aan bedrijven in de binnenstad en in winkelcentra. Daarvoor wordt aangesloten bij een landelijk geïnitieerd project gericht op MKB-bedrijven. Ook daar is ontzorgen en stimuleren de aanpak. Ondernemers krijgen maatregelenpakketten voorgeschoteld op het gebied van energiebesparing waaruit men kan kiezen. Het is daarbij de bedoeling om de uitvoering van deze energiebesparende maatregelen zoveel mogelijk door Haarlemse ondernemers te laten verrichten.

Lokaal duurzame energie opwekken wordt beschouwd als één van de meeste kansrijke methoden om van een stad als Haarlem een klimaatneutrale stad te maken. Energieopslag in de bodem, de zogenaamde warmte- en koudeopslag (WKO) maar ook energie uit diepere aardlagen (geothermie) kunnen in potentie veel energie besparen en daarmee CO₂-uitstoot reduceren. Verder liggen vooral op platte daken kansen voor zonne-energie opwekking.

Bij de uitgifte van bedrijfskavels kan de gemeente in toenemende mate eisen stellen ten aanzien van duurzaamheid. Bedrijven willen zich ook meer en meer profileren als duurzaam. Daarom wordt in navolging van het afgeronde project Duurzame Noordkop Waarderpolder beleid ontwikkeld over het duurzaam uitgeven van bedrijfskavels. Welke eisen kan Haarlem stellen en in hoeverre heeft dit effect op de verkoopbaarheid van diezelfde kavels. In dit project wordt samengewerkt door de afdelingen Vastgoed, Economie en Milieu.

Kantoorgebouwen staan steeds vaker en langer leeg. Vooral de verouderde kantoren vullen zich niet snel met nieuwe huurders. Door hier een kwaliteitslag te maken in energiezuinigheid, duurzaamheid en comfort worden deze oudere kantoorpanden aantrekkelijker voor nieuwe huurders en staan daardoor minder lang leeg. Voor een aantal kantoorpanden in Haarlem zal onderzocht worden wat de mogelijkheden zijn om deze te moderniseren en wat hierbij de kosten en de baten zijn.

2.5 Toelichting programmagroep 4: Verkeer en vervoer

Op het vlak van verkeer en vervoer wordt voor het bereiken van de doelstelling "duurzaam en klimaatneutraal Haarlem" ingezet op de volgende thema's:

- Gebruik van alternatieve brandstoffen en energiedragers (groen gas en elektriciteit)
- Stimuleren fietsgebruik
- Mobiliteitsmanagement

Alternatieve brandstoffen en energiedragers

Groen gas

Terwijl de CO₂-uitstoot per reizigerkilometer binnen de stad van een benzineauto gemiddeld omstreeks 250 gram/km is, wordt de CO₂-uitstoot bij de inzet van groen gas met omstreeks 90% verminderd. De inzet van 1 miljoen kubieke meter groen gas, vergelijkbaar met 1 miljoen liter benzine, heeft een vermindering van de CO₂-uitstoot van ruim 2000 ton per jaar tot gevolg.

Haarlem is nog steeds landelijk voorloper op het gebied van rijden op aardgas en groen gas. Naar verwachting wordt in maart 2011 een productie installatie voor Haarlems groen gas operationeel op bedrijventerrein Waarderpolder. Deze gaat groen gas produceren uit stortgas uit de voormalige stortplaats Schoteroog, en uit overtollig biogas, geproduceerd in de rioolwaterzuiveringsinstallatie van Rijnland. Het geproduceerde gas zal, via de uitgifte van certificaten, gebruikt worden als brandstof voor de aardgasbussen van Connexxion, de aardgasvoertuigen van de gemeente Haarlem en de aardgasvoertuigen van de provincie Noord-Holland. De concessieverlening van de OV-taxi en het WMO-vervoer (ouderen en gehandicapten) heeft als resultaat dat de nieuwe concessiehouder (Bios-groep) per 1 januari 2011 gaat rijden met 60 aardgasvoertuigen. Momenteel wordt gewerkt aan de mogelijkheid ook dit vervoer te laten plaatsvinden op groen gas.

In 2011 zal een campagne gestart worden om Haarlemse bedrijven en particulieren te stimuleren om aardgasvoertuigen aan te schaffen en hen te informeren over de mogelijkheid van rijden op lokaal geproduceerd groen gas. Belangrijk voor de keuze voor (groen) gas is voldoende beschikbaarheid van vulpunten. In de campagne zal dan ook het eind 2010 geopende nieuwe vulstation voor groen gas bij een tankstation in de Haarlemse binnenstad (Leidsevaart) nadrukkelijk onder de aandacht worden gebracht.

Elektrisch vervoer

April 2010 is gestart met een pilot ("Stoffel") om een groot aantal restaurants en horecagelegenheden in de Haarlemse binnenstad te bevoorraden met een gekoeld, elektrisch voertuig met aanhanger. Dit voertuig mag ook buiten de venstertijden de binnenstad bevoorraden. Begin 2011 zal de pilot geëvalueerd worden; afhankelijk van de uitkomsten van de evaluatie zal bezien worden in hoeverre bevoorrading van de Haarlemse binnenstad gestimuleerd en ontwikkeld zal worden. Belangrijk voor 2011 is de ontwikkeling van een gemeentelijke visie op elektrisch vervoer.

Stimulering fietsgebruik

Gebruik van de fiets in plaats van de auto heeft een aanzienlijk vermindering van de CO₂-uitstoot tot gevolg. Terwijl de CO₂-uitstoot per reizigerskilometer binnen de stad van een benzineauto gemiddeld omstreeks 250 gram/km is, is deze uitstoot gelijk aan nul bij gebruik van de fiets. Een verandering van de modal-shif van auto naar fiets met 1% (procentpunt) heeft een vermindering van de CO₂-uitstoot van omstreeks 2500 ton per jaar tot gevolg.

In 2011 zal gewerkt worden aan de ontwikkeling en implementatie van een elektronisch systeem om zogenaamde weesfietsen te registreren en te verwijderen, om de eind 2010 opgeleverde ondergrondse fietsenstalling bij het station (5000 plekken) zo efficiënt mogelijk te benutten. Goede fietsparkeervoorzieningen, zeker nabij aansluitpunten op het OV zijn belangrijk voor de stimulering van fietsgebruik (en OV).

Voorts zal in 2011 worden gestart met de inrichting van het Haarlemse deel van de snelfietsroute Haarlem-Amsterdam Sloterdijk, en zullen bedrijven en instellingen actief benaderd worden over de voordelen van het gebruik van de fiets bij het woon-werkverkeer. De subsidieaanvraag hiervoor is inmiddels gehonoreerd door het ministerie van IenT. Met de snelfietsroutes wordt met name het fietsgebruik op de middellange afstand (7,5-25 kilometer) gefaciliteerd en gestimuleerd.

Mobiliteitsmanagement

Medio 2011 wordt het eerste deel van het nieuwe stadskantoor (Raakspoort) van de gemeente Haarlem opgeleverd en in gebruik genomen. Het verhuismoment voor een deel van het personeel wordt aangegrepen voor het invoeren van een bedrijfsvervoersplan. Het bedrijfsvervoersplan is momenteel in ontwikkeling en zal als voorbeeld dienen voor de Haarlemse bedrijven en instellingen.

Sinds kort is er voor het Midden- en Klein Bedrijf (MKB) een landelijk regeling van kracht om gratis advies aan te vragen voor mobiliteitsmanagement. De Haarlemse bedrijven zullen worden geïnformeerd over de regeling en gestimuleerd worden het gratis advies aan te vragen.

2.6 Toelichting programmagroep 5: Eigen Organisatie

De activiteiten voor een klimaatneutrale eigen organisatie betreffen zowel projecten als minder afgebakende, doorlopende werkzaamheden. Een aantal projecten zijn een voortzetting van projecten van 2010, andere zijn nieuw.

De werkzaamheden van de programmagroep zijn vooral gericht op het ondersteunen van de organisatie bij de implementatie van een duurzame bedrijfsvoering, duurzame producten en - diensten. Veel vindt plaats in samenwerking met andere hoofdafdelingen en afdelingen. Bijvoorbeeld de afdeling Facilitaire Zaken; hiermee wordt al veel samengewerkt, zoals bij verschillende inkooptrajecten. Duurzaam inkopen steunt op het beleid van professioneel inkopen. Duurzaamheid is één van de gestelde criteria bij een professioneel inkooptraject (professioneel inkopen betekent inkopen volgens een model). Het beleid wordt voornamelijk vormgegeven bij Juridische Zaken. Inkoop vindt binnen de gehele gemeentelijke organisatie plaats. Budgethouders zijn verantwoordelijk voor de inkoop. De grotere aankopen worden aanbesteed. En zijn ruim van tevoren bekend bij Juridische Zaken / Inkoop of Stedelijke Projecten. Deze leveren de “aanbestedingskalender” waaruit te begeleiden inkooptrajecten geselecteerd wordt.

In 2011 zal de keuze gemaakt worden uit de verschillende mogelijkheden die het nieuwe contract met de *elektriciteitsleverancier* biedt om een basisvorm van energiebeheer op te zetten. Belangrijk wordt om de CO₂ reductie te monitoren en daarover de organisatie te informeren. Getracht wordt om de belangrijkste componenten van de CO₂ uitstoot in de eigen organisatie te reduceren. Vanuit een grove CO₂-scan is besloten om de CO₂ uitstoot van ons eigen vervoer (woon-werk en werk-werk) en het verbruik binnen ons eigen vastgoed te reduceren. Een bijzonder onderdeel van het vastgoed zijn de basisscholen, waarvan in 2011 het project Frisse Scholen wordt afgerond. Hier zal in 2011 een oriëntatie plaatsvinden van wat er op strategisch huisvestingsniveau aan verduurzaming kan worden gedaan.

Een andere belangrijk uithangbord wordt de nieuwe huisvesting. Binnen de huisvesting van de Raaks worden in 2011 de punten op de i gezet, maar voor de huisvesting Zijlpoort zullen de duurzame kaders (GPR) exacter ingevuld worden om in 2013 in een energiezuinig en gezond gebouw te gaan werken. Duurzaam inkopen zal, nu het nieuwe inkoopbeleid bekrachtigd is, over de volle breedte van het inkooppakket worden ingevoerd. Afhankelijk van product of dienst is hier ook een aanzienlijk besparingspotentieel.

Verder ligt er besparingspotentieel in de keten van ontwerp tot uitvoering bij de afdelingen Stedelijke projecten en Wijkzaken. Om dat potentiëel te benutten zal er eerst een inventarisatie van processen plaatsvinden, die zijn beslag kan vinden in de duurzaamheidsparagraaf.

Een andere doorlopende activiteit is de communicatie rondom Haarlem Klimaatneutraal interne organisatie, zoals het bijhouden van de website de Groene Mug en PR activiteiten.

2.7 Toelichting groep 6: Communicatie en Educatie HKN

De werkzaamheden van deze groep zijn ondersteunend voor de overige onderdelen van Haarlem Klimaat Neutraal. In de projectomschrijvingen zijn naast de belangrijkste algemene werkzaamheden een aantal geplande, omliggende deelprojecten opgenomen voor zover op dit moment bekend.

Bij Communicatie betreffen de activiteiten vooral het aan alle partijen en inwoners van de stad uitleggen wat de klimaatplannen zijn, waar we met z'n allen naar streven en welke projecten er op dit gebied al worden uitgevoerd. Doel is om consumenten en producenten te enthousiasmeren om mee te doen.

Bij Educatie betreffen de activiteiten het onderwijzen van de klimaatproblematiek via lessen en projecten aan scholieren om bij deze jonge doelgroep bewustwording te creëren. Ook worden handelingsperspectieven aangeboden voor gedragsverandering. Indirect worden, via deze doelgroep, ook de ouders betrokken bij het thema klimaat en energiebesparing. Bewustwording moet leiden tot gedragsverandering.

2.8 Selectie van projecten

Criteria

Ook voor het Duurzaamheidsprogramma 2011 is een keuze gemaakt moeten worden van de dit jaar uit te voeren projecten in het kader van Haarlem Klimaat Neutraal, op basis van het ideeënboek en nieuwe inzichten. Bij deze keuze zijn, net als vorige jaren, de volgende selectiecriteria gebruikt:

- A. Realiseerbaarheid (makkelijk, niet veel inspanning)
- B. CO₂-reductie
- C. Kosten op levenscyclus realiserend en subsidiemogelijkheden
- D. Marktconforme momenten
- E. Effectiviteit (weinig inspanning veel resultaat, laag hangend fruit)
- F. Aansluiten moties van raad
- G. Pilot (voorbeeld functie)
- H. Trias energetica (bijdrage aan de energietransitie: Stap 1: Beperk de energievraag, Stap 2: Gebruik duurzame energiebronnen, Stap 3: Gebruik eindige energiebronnen efficiënt)
- I. Behoud van koopkracht (beheersen van woonlasten en concurrentie positie)

Aan de hand van de score op deze criteria is een keuze gemaakt binnen de diverse programmagroepen. In de navolgende tabel 1 zijn voor alle projecten uit groep A de toepasselijke selectiecriteria weergegeven. Tevens is een verwachting van de looptijd van projecten gegeven. Sommige projecten lopen door vanuit vorige jaren, en veel activiteiten worden uiteindelijk vast onderdeel van beleid en werkzaamheden.

Stuurbaarheid

Projecten verlopen vaak in samenwerking tussen diverse partijen, met soms verschillende trekkers en realisatieverantwoordelijken. De mate waarin de gemeente de voortgang en het resultaat van de projecten kan bepalen is daarom niet voor alle projecten even groot (zie ook paragraaf 2.1).

Om hierin enig inzicht te geven, is in de selectietabel (tabel 1) tevens een indicatie opgenomen van de mate van *stuurbaarheid op inhoud en planning* door de gemeente. De intensiteit van de indicator is als volgt ingedeeld:

- : De gemeente heeft volledig zeggenschap over het project, dus *maximale* stuurbaarheid.
- : De gemeente heeft een belangrijke rol als aanjager van een project, de voorbereiding ervan, eventueel het scheppen van randvoorwaarden en als monitor van de resultaten. Andere partijen zullen dit echter op moeten pakken en de uiteindelijke realisatie van (bijvoorbeeld) energiemaatregelen moeten uitvoeren. De gemeente kan dit niet afdwingen. Tevens wordt hiertoe gerekend een situatie waarin de financiering van daadwerkelijke uitvoering afhankelijk is van politieke besluitvorming (en/of) subsidies door andere overheden die nog onzeker is. De stuurbaarheid door de gemeente is *beperkt*.
- : De uitvoering wordt (vrijwel) volledig bepaald door externe partijen, de gemeente kan daarop weinig invloed uitoefenen, hoogstens ondersteunen met coördinatie, en voortgang en resultaten monitoren. De stuurbaarheid door de gemeente is *minimaal*.

Tabel 1: selectiecriteria projecten Haarlem duurzame klimaatneutrale vestigingsstad

Selectiecriteria Project	A	B	C	D	E	F	G	H	I	Realiseerbaar in		Stuurbaar- heid door gemeente
										Start	Eind	
<i>Algemeen</i>												
1.1 Haalbaarheidstudie Lokale energie dienst	x	x				x		x		2011	2011	
1.2 Tussenevaluatie voortgang HKN 2011	x					x				2011	2011	
1.3 De CO ₂ -monitor	x	x	x		x	x	x	x		Cont	Cont	
<i>Bebouwde Omgeving</i>												
2.1 Uitvoering nota praktijkrichtlijn duurzame Stedenbouw	x	x			x	x				2011	2013 ev	
2.2 Toepassen GPR 4.0 Woningbouw	x	x		x	x	x	x	x	x	2011	2013 ev	
2.3 Duurzaam bestemmingsplan	x			x	x					2011	2013 ev	
2.4 Klimaatdoelstelling opnemen in gebiedsvisies	x	x		x	x	x				2011	2013 ev	
2.5 Pilot naleving bouwregelgeving "Gezondheid en Energie"	x	x	x	x			x	x	x	2011	2013 ev	
2.6 Rekenmodel kosten en baten duurzame investeringen			x	x			x		x	2011	2013ev	
2.7 Monitoren en verslagleggen duurzaam bouwen en energie woningbouwcorporaties	x		x		x	x	x	x		2011	2013	
2.8 Activeren duurzame bouweconomie	x		x	x	x		x	x	x	2011	2013 ev	
2.9 Stimuleren duurzame renovatie bij particulieren		x	x	x			x	x	x	2011	2013 ev	
2.10 Duurzame renovatie bezit woningbouw	x	x		x	x	x		x	x	2011	2013 ev	
2.11 duurzame monumenten	x	x		x			x	x	x	2011	2013 ev	
2.12 Blok voor blok aanpak	x	x	x	x	x	x	x	x	x	2011	2013 ev	
2.13 Duurzaam optoppen	x	x	x	x	x	x	x	x	x	2011	2013 ev	
2.14 Potentiële duurzame energiedaken	x	x	x				x	x	x	2011	2013 ev	
2.15 Gebiedsaanpak LED Schalkwijk		x		x		x	x	x	x	2011	2013 ev	
2.16 DSK II nieuwbouw school en woningen	x		x	x		x	x	x		2011	2013 ev	
2.17 Voorbeeld VVE in Schalkwijk	x	x	x	x			x	x	x	2011	2013	
2.18 Voorbeeldproject Woningbouwcorporatie Tuinwijk	x	x	x	x	x	x	x	x	x	2011	2014	
<i>Bedrijven en Industrie</i>												
3.1 De Energiecoach voor bedrijven	x	x	x	x	x		x	x		Cont	2012	
3.2 Stad en MKB	x	x	x	x	x			x	x	2011	2013ev	
3.3 Duurzame uitgifte bedrijfskavels	x	x	x	x	x		x	x	x	2011	2013ev	
3.4 Pilot Energiezuinige kantoorgebouwen	x	x	x	x				x	x	2011	2012	
3.5 Collectieve opwekking duurzame energie	x	x	x				x	x		2010	2013ev	

<i>Verkeer en vervoer</i>												
4.1 Rijden op biobrandstoffen	x	x	x	x			x	x	x	Cont	Cont	
4.2 Stimulering schone en zuinige wagens	x	x	x		x		x	x	x	Cont	Cont	
4.3 Efficiënt gebruik fietsparkeer-voorzieningen bij NS-station	x	x	x	x	x	x	x		x	Cont	Cont	
4.4 Ontwikkeling snelfietsroutes		x	x				x			Cont	Cont	
4.5 Mobiliteitsmanagement bij Haarlemse bedrijven/organisaties.		x		x			x	x	x	2011	Cont	
<i>Eigen Organisatie</i>												
5.1 Opzetten monitoring CO ₂ reductie eigen organisatie	x					x	x	x		2011	Cont	
5.2 Duurzaam inkopen	x			x		x	x	x		Cont	Cont	
5.3 Duurzaam vastgoedbeheer	x					x		x		2012	Cont	
5.4 Opzetten Revolving fund		x						x		2011	2011	
5.5 Bedrijfsvervoerplan opstellen en implementeren	x	x			x	x	x	x		2011	2014	
5.6 Duurzame scholen	x	x			x	x	x	x		Cont	Cont	
5.7 Implementatie Klimaat neutrale bedrijfsvoering	x	x			x	x	x	x		2011	2013ev	
5.8 Nieuwbouw Raaks / Zijlpoort	x	x			x	x	x	x		2011	2014	
<i>Communicatie en Educatie</i>												
6.1 Klimaatcommunicatie	x				x	x				Cont	Cont	
6.2 Klimaateducatie	x				x	x				Cont	Cont	

Tabel 2: Ideeën uit het Ideeënboek die niet zijn opgenomen in het Duurzaamheidprogramma 2011, HKN. De nummering is overgenomen uit het Ideeënboek.

Selectiecriteria	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Project									
<i>Bebouwde Omgeving</i>									
5A. Update energiekaarten	x								
7A. Voorbeeldwijk energiezuinige Nederlandlaan		x					(x)	x	
11A. Wensen bewoners energiebesparing	x							x	
12 A Meer klimaatneutraal groen	x	(x)					x		
<i>Gemeentelijke Organisatie</i>									
2B. Afvalpreventie en –scheiding op de werkplek		(x)	(x)		x				
4B. Klimaatuitje	x						x		
6B. Implementatie energieregistratiesysteem	x	(x)						x	
8B. Klimaatcreditcard voor zakelijke uitgaven							x		
11B. Slimme meters gemeentebreed		(x)						x	
12B. De vliegenmepper		(x)					x		
13B. Waterzijdig inregelen centrale verwarming	x	x			(x)				
<i>Verkeer & Vervoer</i>									
10D. Haalbaarheidsstudie vervoer over water		(x)					x		
<i>Communicatie / NME</i>									
1 E. De klimaatneutrale straten van Haarlem en hun 'wakkere' bewoners	x						x		
2 E. Klimaat en energiedag	x								

2.9 Gehanteerde afkortingen

In de projectomschrijvingen zijn voor de afdelingen die als ‘trekker’ fungeren de volgende afkortingen gehanteerd:

Betrokken afdelingen Gemeente Haarlem

MS/COM:	Afdeling Middelen & Service/ Communicatie
MS/FD:	Afdeling Middelen & Service/ Facilitaire Zaken/DIV
MS/JZ:	Afdeling Middelen & Service/ Juridische Zaken
SP/PM:	Afdeling Stedelijke projecten/ Projectmanagement
STZ/EC:	Afdeling Stadszaken/ Economie & Cultuur
STZ/Mil:	Afdeling Stadszaken/milieu
STZ/RB:	Afdeling Stadszaken/ Ruimtelijk beleid
STZ/VG:	Afdeling Stadszaken/ Vastgoed
STZ/WWGZ:	Afdeling Stadszaken/Wonen, Welzijn, Gezondheid & Zorg
VVH/HBO:	Afdeling Veiligheid, Vergunningen en Handhaving, Openbare Omgeving
WZ/DBT-NME:	Afdeling Wijkzaken dagelijks beheer & techniek, Natuur & Milieueducatie
WZ/OGV-B	Afdeling Wijkzaken/Beleid Openbare ruimte, Groen & Verkeer

Externe partijen

Woningbouw =	Deelnemende woningbouwcorporatie(s)
Parkmgt WP =	Stichting Parkmanagement Waardepolder
GGD-KM =	GGD Kennemerland

3 Uitwerking projectomschrijvingen

A. Haarlem: een duurzame, klimaatneutrale woonstad

1. Algemeen HKN

Project 1.1: Haalbaarheidstudie Lokale Energie Dienst
Trekker: STZ/Mil
Betrokkenen: Een veelheid aan (potentieel) belanghebbenden: corporaties, bedrijfsleven (grote bedrijven en branches), cultuurinstellingen, grote zorginstellingen, schoolbesturen, energiebedrijven en netbeheerders en andere overheden.
Categorie: project in het kader van nieuw beleid Haarlem Klimaatneutraal
Doelstelling: Behalen van significante CO ₂ -reductie door winning en uitwisseling van groene energie van Haarlemse bodem in Haarlem te laten coördineren en "trekken" door een gezamenlijke organisatie van de belanghebbenden in de vorm van een of meer Lokale Energie Diensten. Stap 1: Haalbaarheidsonderzoek.
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none">
• Inventariseren en benaderen potentiële partners
• Definiëren van externe opdracht voor haalbaarheidsonderzoek, in samenwerking met belangrijkste partners<ul style="list-style-type: none">
▫ Aan de hand van de startnotitie 'Groene energie in Haarlem'.
▫ Identificatie van gebieden en toepassingen: bepalen welke toepassingen bij (welke) gebiedsaanpak en omgekeerd bruikbaar zijn (tevens benutten proj. 3.5: Collectieve opwekking van duurzame energie)
▫ Haalbaarheid van toepassingen en fasering
▫ Bepalen van piketpaaltjes (missie en domein)
▫ Bepalen van meest gewenste organisatievorm om winning en uitwisseling te realiseren
• Uitvoeren haalbaarheidsonderzoek door extern bureau
• Op basis daarvan voorstel tot uitwerking van meest gewenste organisatievorm en gebiedsuitwerking
• Go / no go beslissing
• Indien "Go": Opstellen van businessplan
• Voorstellen EU subsidies t.b.v. pilots groene energie binnen Haarlem
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1
Zie ook: Plan van aanpak Haarlem Klimaatneutraal; Startnotitie 'Groene energie in Haarlem'; proj. 3.5

Project 1.2: Tussenevaluatie Haarlem Klimaat Neutraal
Trekker: STZ/Mil
Betrokkenen: Overige partners in HKN
Categorie: project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaatneutraal
Doelstelling: <ul style="list-style-type: none">
• Nagaan welke vorderingen zijn gemaakt richting klimaatneutraliteit sinds de vaststelling van het PvA.
• Het in beeld brengen van kansen en belemmeringen voor de korte termijn. Het formuleren van de vervolgstappen in de periode tot 2015
Uitvoering 2011: Uitvoering van de tussenevaluatie (Een meer diepgaande evaluatie staat gepland voor 2015)
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1 (rijks- en EU subsidieregelingen)

Project 1.3: De CO₂-monitor
Trekker: STZ/Mil
Betrokkenen: MS/Onderzoek en Statistiek, Netbeheerder Liander
Categorie: Doorlopend project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaatneutraal
Doelstelling: <ul style="list-style-type: none">
• Het jaarlijks in beeld brengen van de CO₂-uitstoot van de totale stad Haarlem en daarbij in kaart brengen wat de uitstoot is van diverse groepen (Bijvoorbeeld bepaalde bedrijfsbranches, woningen, zorgsector, enz.). Aan de hand van de monitor bepalen waar de grootste CO₂-winst valt te behalen en aan de hand daarvan de doelen te stellen voor de komende jaren.

- Gekozen projecten beoordelen op hun CO₂-reductie.
- Met behulp van de monitor wordt voor alle partijen duidelijk waar we als Haarlem staan in ons klimaatstreven. De CO₂-monitor wordt daarmee een belangrijk communicatiemiddel. (monitor moet ook voor niet deskundigen te begrijpen zijn)

Uitvoering 2011:

- Opzetten en vullen van de monitor met gas- en elektragegevens van de netbeheerder (reeds gestart in 2008).
- In de berekeningen vanaf het jaar 2008 worden de gegevens niet meer per wijk maar per buurt weergegeven. Voor woningen wordt daarbij onderscheid gemaakt tussen particuliere woningen, particuliere verhuur en sociale verhuur.
- Ook worden bij de berekeningen vanaf het jaar 2008 de bedrijven opgesplitst naar branches (zoals de zorgsector, sportaccommodaties, onderwijs, kantoren, winkels)
- Doorrekenen van de gekozen projecten voor 2011 (en later in het jaar voor te kiezen projecten in 2012).
- Projecten worden ook geregistreerd in de CO₂-monitor van de provincie Noord-Holland. Deze monitor telt de CO₂-winst op van alle klimaatprojecten in de provincie.
- Maken, actualiseren en digitaliseren van energiekarten van Haarlem gebaseerd op de verkregen energiegegevens van de netbeheerder.
- Aan de hand van demografische gegevens wordt de correlatie weergegeven tussen het energieverbruik en bijvoorbeeld het inkomen, het aantal personen per huishouden of de leeftijd van de bewoners.
- Energiekarten en CO₂-monitor gebruiken voor de aanpak in duurzame renovatieprojecten.
- Inventarisatie van energielabelgegevens van woningbouwcorporaties.
- Inventariseren plannen woningvoorraadbeheer en deze koppelen aan de gegevens uit de energiekart/CO₂-monitor.

Dekking en relatie met de begroting: Programma 9.1

Zie ook: Plan van aanpak Haarlem Klimaatneutraal

2 Programmagroep Bebouwde Omgeving

Project 2.1: Uitvoering nota Praktijkrichtlijn Duurzame Stedenbouw
Trekker: STZ/Mil en STZ/RB (Stedenbouw & Planologie)
Betrokkenen: <i>Intern:</i> Stadszaken, afd. Stedenbouw en Planologie en afd. Wonen; Wijkzaken (de programmamanagers); Stedelijke Projecten (afd. Projectmanagement) <i>Extern:</i> Woningbouwcorporaties (Elan Wonen, Pre Wonen, IJmere)
Categorie: Doorlopend project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaatneutraal
Doelstelling: Alle stedenbouwkundige plannen zijn duurzaam en energiezuinig door duurzame stedenbouwkundige maatregelen standaard in de ontwerpen en het proces te integreren
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none">
• Aanpassen praktijkrichtlijn duurzame stedenbouw
• Vastleggen werken met de praktijkrichtlijn in standaard planningsysteem
• Experimenten met instrumenten DPL en GPR in de Boerhavewijk en de Remise
Dekking en relatie met de begroting: programma nummer 9.1

Project 2.2: Toepassen GPR 4.0 voor de duurzame nieuwbouw woningen
Trekker: Woningbouwcorporaties en STZ/WWGZ
Betrokkenen: <i>Intern:</i> Stadszaken, afd. Wonen (bouwregisseur, convenant woningbouwcorporaties), afd. Vastgoed; Wijkzaken (programmamanagers); Stadsbedrijven afd. Stedelijke projecten <i>Extern:</i> Woningbouwcorporaties (Elan Wonen, Pre Wonen, IJmere)
Categorie: Doorlopend project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaatneutraal
Doelstelling: Alle nieuwbouwwoningen worden 20% energiezuiniger dan bij toepassing Bouwbesluit door toepassing GPR 4.0 met hogere basiskwaliteitseis. Bij toepassen van GPR 4.0 worden de woningen tevens duurzaam, waarover in het Bouwbesluit niets is vastgelegd.
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none">
• Aanpassen beleidsnota duurzame woningbouw naar een hogere GPR-score (conform raadsnotie). Waarschijnlijk zal gekozen worden voor een GPR-score van 7 tot 7,5 als basiskwaliteit, hetgeen leidt tot 20% energiezuiniger woningen dan louter uitvoeren van het Bouwbesluit.
• Implementeren GPR versie 4.0 binnen de gemeente en bij de partners (de woningbouwcoöperaties).
• Toepassen van GPR versie 4.0 en behalen van de basiskwaliteit duurzaam bouwen voor alle nieuwbouw van woningen waar de gemeente een partner is.
Dekking en relatie met de begroting: programma nummer 9.1
Zie ook: Beleidsnota duurzame nieuwbouw november 2005

Project 2.3: Duurzaam bestemmingsplan
Trekker: STZ/RB(Ruimtelijke Plannen) en STZ/Mil
Betrokkenen: Stadsbedrijven (Stedenbouw en Ontwerp), Stadszaken, Ruimtelijke Plannen, Wijkzaken, (programmamanagers), Stadsbedrijven (Stedelijke projecten)
Categorie: Doorlopend project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaatneutraal
Doelstelling: In alle bestemmingsplannen worden zo veel mogelijk duurzame stedenbouwkundige maatregelen verwerkt
Uitvoering 2011: Nagaan mogelijkheden voor richtlijn duurzame bestemmingsplannen
Dekking en relatie met de begroting: Programma nummer 9.1
Zie ook: projectbeschrijving uit Ideeënboek maar ook de Nota Praktijkrichtlijn duurzame stedenbouw

Project 2.4: Klimaatdoelstellingen opnemen in gebiedsvisies
Trekker: STZ/Mil
Betrokkenen: <i>Intern:</i> Stadszaken, afd. Ruimtelijk Beleid (Stedenbouw en Planologie) en afd. Wonen, Welzijn, Gezondheid en Zorg; Wijkzaken (programmamanagers); Stedelijke Projecten (afd. Projectmanagement) <i>Extern:</i> Woningbouwcorporaties (Elan Wonen, Pre Wonen, IJmere); Eneco of Nuon
Categorie: Doorlopend project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaatneutraal
Doelstelling: Ambities Klimaat neutraal en duurzaamheid worden in alle gebiedsvisies opgenomen.
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none"> • (laten) Opstellen energievisie voor Schalkwijk Midden en de Oostradiaal • Verwerken energievisies in gebiedsvisies en andere relevante plannen
Dekking en relatie met de begroting: Programma nummer 9.1 Uitvoering is mede afhankelijk van subsidie
Zie ook: projectbeschrijving uit Ideeënboek

Project 2.5: Pilot naleving bouwregelgeving “Gezondheid en Energie”
Trekker: VVH/HBO
Betrokkenen: <i>intern:</i> Stadszaken: afd. Milieu en afd. Wonen, Welzijn, Gezondheid en Zorg; Veiligheid, Vergunningen en Handhaving; afd. Omgevingsvergunning en afd. Handhaving Bebouwde Omgeving <i>Extern:</i> Ministerie van IenM, Inspectie; CO ₂ servicepunt
Categorie: Doorlopend project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaatneutraal
Doelstelling: Inzicht in welke mate de bouwregelgeving mbt gezondheid/energie voldoende wordt nageleefd
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren en evaluatie van pilot naleving bouwregelgeving • Koppeling met het handhavingsprotocol
Dekking en relatie met de begroting: programma nummer 9.1
Zie ook: projectbeschrijving uit Ideeënboek

Project 2.6: Rekenmodel kosten baten duurzame investeringen
Trekker: STZ/VG
Betrokkenen: Stadszaken, afd. Milieu, afd. Wonen, Welzijn, Gezondheid en Zorg
Categorie: Doorlopend project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaatneutraal
Doelstelling: Inzichtelijk maken van de kosten en baten van energie- en duurzaamheidsmaatregelen voor de hele levensduur van woning- en utiliteitsbouwprojecten, ten behoeve van beslissingen door gemeente en woningcorporaties over transacties en investeringen van bouwlocaties.
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none"> • Beleidsdiscussie over uitgangspunten model • Verdere vervolmaking en aanpassing van het model op basis van intern en extern overleg • Verankering van uitgangspunten en uitgangspunten in het beleid • Verankering model in werkprocessen in gemeente • Toepassing in projecten
Dekking en relatie met de begroting: programma nummer 9.1
Zie ook: projectbeschrijving uit Ideeënboek

Project 2.7: Monitoren en verslagleggen duurzaam bouwen en energie woningbouwcorporaties
Trekker: Woningbouwcorporaties en STZ/Mil
Betrokkenen: <i>Intern:</i> Stadszaken, afd. Milieu, afd. Wonen, Welzijn, Gezondheid en Zorg <i>Extern:</i> Woningcorporaties

Categorie: Doorlopend project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaatneutraal
Doelstelling: Inzicht in de voortgang duurzaam bouwen en duurzame energie van de woningbouwcorporaties.
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none"> • Opstellen van het boekje met voortgang • Hierin is een beschrijving van de uitgevoerde projecten (Nieuw- en verbouw) en de CO₂ prestatie opgenomen.
Dekking en relatie met de begroting: Programma nummer 9.1
Zie ook: projectbeschrijving uit Ideeënboek

Project 2.8: Activeren duurzame (bouw)economie
Trekker: STZ/Mil
Betrokkenen: <i>intern:</i> Stadszaken Afd. Wonen, Welzijn, Gezondheid en Zorg, en afd. Economie en Cultuur; afd Ruimtelijk Beleid (Dienstverlening: afd. PBO (frontoffice); Middelen en Services: afd. Communicatie; afdeling stedenbouw en stadsarchitect <i>Extern:</i> Hypotheekverstrekkers, makelaars, notarissen, bouwbedrijven, Meer met Minder, bouwbedrijven, VEH, Bouwend Nederland, Milieu Centraal, Hogeschool InHolland, particulieren, het ABC, BNA en SBA
Categorie: Nieuw project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaatneutraal
Doelstelling Stimuleren en ondersteunen bouwprofessionals op te treden als ambassadeurs van het duurzaamheidsbeleid bij de particuliere klant aan de keukentafel, met een optimale benutting van natuurlijke (ver)bouwmomenten.
Uitvoering 2011: De bouwkolom verder enthousiasmeren, stimuleren en ondersteunen aangaande duurzame (ver)bouw, met als kenmerken: <ul style="list-style-type: none"> ▫ Ontsluiten van kennis ▫ Stimuleren netwerkvorming ▫ Zoveel mogelijk bouwprofessionals aan het werk houden met/ door de crisisgelden ▫ De bouwprofessionals laten profiteren van de in 2010 opgewekte belangstelling voor energiezuinig verbouwen. (50% van de eigenaren van een grondgebonden woning is hier op de een of andere wijze mee in aanraking gekomen) ▫ Het benutten van de natuurlijke verbouwmomenten ▫ Met bouwprofessionals blijven sparren over het vervolg, welke vragen liggen er bij de bedrijven en hoe houden we de particuliere woningeigenaren actief Praktische onderdelen: <ul style="list-style-type: none"> • Promoten van het landelijke energiebesparinginitiatief www.meermetminder.nl en het lokale energiebesparinginitiatief www.degroenemug.nl. • Voorbeeldprojecten uit laten werken door een adviesbureau en door InHolland • Opzetten van een database van gecertificeerde aannemers, architectenbureaus, bouwkundige tekenbureaus, adviseurs en installateurs voor duurzame renovatie van woningen • Een seminarreeks laten plaatsvinden bij het plaatselijke architectuurcentrum ABC voor lokale aannemers, architectenbureaus, bouwkundige tekenbureaus en bouwadviseurs met als doel: kennis op te bouwen en te delen en een lokaal netwerk van specialisten te laten ontstaan • Een tentoonstelling over energiezuinig verbouwen laten plaatsvinden in architectuurcentrum ABC
Dekking en relatie met begroting: Begroting programmanummer 9.1 en 50.000 Euro Communicatie uit de nota Verbetering particuliere voorraad
Zie ook: project Duurzame renovatie woningbouwcorporaties, toepassen GPR 4.0 woningbouw

Project 2.9: Stimuleren duurzame renovatie bij particulieren
Trekker: STZ/Mil
Betrokkenen: <i>intern:</i> Wijkzaken: gebiedsmanagers, wijkregisseurs, afd. Dagelijks Wijkbeheer en Techniek (Natuur en Milieu Educatie); Dienstverlening: afd. PBO (frontoffice); Middelen en Services: afd. Communicatie; Stadszaken: afd. Bedrijfsbureau en Subsidies (Subsidie Bureau), Concernstaf: afd. Onderzoek en Statistiek

<i>Extern:</i> woningbouwcorporaties, wijkraad, hypotheekverstrekkers, makelaars, notarissen, bouwbedrijven, Meer met Minder, bouwbedrijven, Bouwend Nederland, Milieu Centraal, scholen, particulieren, VvE Belang
Categorie: Doorlopend project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaatneutraal
Doelstelling: Zoveel mogelijk verduurzaming particuliere woningen door de eigenaars
<p>Uitvoering 2011</p> <p>Voortzetting werkzaamheden om particuliere eigenaren over te halen hun woning te verduurzamen, met kenmerken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Communicatie via bestaande loketten en door een wijkgerichte aanpak; • Bewustwording bevorderen over energiezuinig, duurzaam, waardevast en milieusparend verbouwen • Ontzorgen door ontsluiten en verstrekken van informatie over bouwkundige mogelijkheden en financiële en subsidieregelingen, en het laten opstellen van commerciële arrangementen • Zoveel mogelijk natuurlijke verbouwmomenten benutten. <p>Praktische onderdelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Promoten landelijke energiebesparinginitiatief (www.meermetminder.nl) en lokale energiebesparinginitiatief (www.degroenemug.nl) • Voorbeeldwoningen opsporen, voorbeeldverbouwingen volgen, media-aandacht genereren • Bijeenkomsten (laten) organiseren voor particuliere woningeigenaren in een Vereniging van Eigenaren • Maatwerkadviezen energiebesparing: stimuleren eigenaren tot laten maken van maatwerkadviezen voor hun woning en hen stimuleren deze ook uit te laten voeren, in samenwerking met of door de (bouw)bedrijven. • Opzetten database van gecertificeerde aannemers en installateurs voor duurzame renovatie van woningen • Financiële arrangementen opstellen en uitvoeren • Het Haarlemse revolverend fonds met de zachte lening hiervoor inzetten. • Duurzaamheidsleningen: begeleiden en uitvoeren van de aanvragen • Verduurzamingsplan (i.s.m. corporatie) voor woningen die in de verkoop gaan (uit te ponden woningen). • Evalueren van het beleid via onderzoek door Afdeling Onderzoek en Statistiek onder woningeigenaren
Dekking en relatie met begroting: Begroting en 50.000 communicatie uit de nota verbetering particuliere voorraad
Zie ook: projecten Duurzame renovatie woningbouwcorporaties; Toepassen GPR woningbouw

Project 2.10: Duurzame renovatie bezit woningbouwcorporaties
Trekker: Woningbouwcorporaties en STZ/WWGZ
<p>Betrokkenen:</p> <p><i>Intern:</i> Stadszaken, afd. Wonen, Welzijn, Gezondheid en Zorg, (convenant woningbouwcorporaties); Wijkzaken (programmamanagers); Stedelijke Projecten (projectmanagers)</p> <p><i>Extern:</i> Woningbouwcorporaties (Elan Wonen, Pre Wonen, IJmere en Tuinwijk noord)</p>
Categorie: Doorlopend project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaatneutraal
<p>Doelstelling:</p> <p>Behalen basiskwaliteit duurzame renovatie voor alle complexen waar sprake is van groot onderhoud cq renovatie, als uitwerking aanbod woningbouwcorporaties in convenant HKN. Streven is 20 tot 30 procent besparing gasverbruik voor het hele bezit.</p>
<p>Uitvoering 2011:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stimuleren van woningbouwcorporaties om een plan van aanpak duurzame renovatie te maken voor het beheer van hun woningvoorraad, en daarbij het instrument GPR bestaande bouw te gaan gebruiken en te streven naar een GPR van gemiddeld 6 bij groot onderhoud en renovatieprojecten van minimaal 30 woningen. • Nagaan mogelijkheden met IJmere om een aantal complexen op hoog (passief) niveau te renoveren. • Overeenkomst uitvoering duurzame renovatie gemeente/woningbouwcorporaties • Ervaring opdoen met nader te bepalen aantal proefprojecten duurzame renovatie Basiskwaliteit • Inzet bloksgewijze duurzame gebiedsgerichte renovatie in samenwerking met VROM (Zie ook 2.18)
Dekking en relatie met de begroting: programma nummer 9.1
Zie ook: project GPR 4.0 woningbouw

Project 2.11: Duurzame monumenten
Trekker: STZ/EC
Betrokkenen: <i>Intern</i> Stadszaken, afd. Milieu en afd. Economie en Cultuur (Monumentenzorg); Veiligheid, Vergunningen en Handhaving, afd. Omgevingsvergunning; <i>Extern</i> Milieu Centraal, Bouwend Nederland, CO ₂ -servicepunt, particuliere woningeigenaren, huurders, banken, VVE's, makelaars, Nyenrode Business Universiteit, etc.
Categorie: Doorlopend project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaatneutraal
Doelstelling: Zoveel mogelijk verduurzaming monumenten door de particuliere eigenaren
Uitvoering 2011 Algemeen: voortzetting werkzaamheden om particuliere monument-eigenaren over te halen hun monument te verduurzamen, met hoofdlijnen: <ul style="list-style-type: none"> • Communicatie via bestaande loketten en door een wijkgerichte aanpak; • Thema duurzaamheid laten verinnerlijken bij de afd. Economie en Cultuur • Bewustwording eigenaren bevorderen over energiezuinig, duurzaam, waardevast en milieusparend verbouwen van monumenten en ze overhalen dit uit te voeren • Ontzorgen door ontsluiten informatie in de 'Toolkit voor Monumenten' en in de 'Richtlijn Monumenten' en verstrekken van informatie over bouwkundige en financiële (subsidie)mogelijkheden, en het laten opstellen van commerciële arrangementen • Zoveel mogelijk natuurlijke verbouwmomenten benutten. Praktische onderdelen: <ul style="list-style-type: none"> • Kennis ontwikkelen met andere gemeenten in het programma met Nyenrode. • Promoten landelijke energiebesparinginitiatief (www.meermetminder.nl) en lokale energiebesparinginitiatief (www.degroenemug.nl) • Voorbeeldmonumenten opsporen, voorbeeldverbouwingen volgen, media-aandacht genereren • Maatwerkadviezen energiebesparing: stimuleren eigenaren tot laten maken van maatwerkadviezen voor hun monument en hen stimuleren deze ook uit te laten voeren, in samenwerking met of door de (bouw)bedrijven. • Het Haarlemse revolverend fonds met de zachte lening hiervoor inzetten. • Evalueren van het beleid via onderzoek door Afdeling Onderzoek en Statistiek onder monument-eigenaren
Dekking en relatie met de begroting: Programmanummer 9.1 en 50.000 Euro Communicatie uit de nota Verbetering particuliere voorraad.
Zie ook: project GPR 4.0 woningbouw

Project 2.12: Blok voor blok aanpak
Trekker: Woningbouwcorporaties en STZ/Mil en STZ/WWGZ
Betrokkenen: <i>Intern:</i> Stadszaken, afd. Milieu en afd. Wonen, Welzijn, Gezondheid en Zorg <i>Extern:</i> Ministerie van I en M, woningbouwcorporaties, banken
Categorie: Doorlopend project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaatneutraal
Doelstelling: Energiebesparing bij 3000 woningen in de bestaande bouw door grootschalige aanpak van renovatie op blok- of wijk niveau.
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none"> • Maken van een projectplan en samenstellen van een projectgroep. • Opzet uitvoeringsteam Haarlemse Bouwkolom. Aangesloten kan worden bij het team van het project duurzame renovatie particuliere eigenaren. • Keuze van 1 of 2 proefgebieden, bijvoorbeeld in Haarlem Noord zijn enkele wijken met veel draagvlak bij particuliere eigenaren voor duurzame renovatie en tevens woningcorporaties met plannen voor grootschalig onderhoud of uitponden van hun woningen.
Dekking en relatie met de begroting: programma nummer 9.1
Zie ook: projectbeschrijving uit Ideeënboek

Project 2.13: Duurzaam optoppen
Trekker: STZ/WWGZ
Betrokkenen: Stadszaken, afd Milieu en afd. Wonen; Dienstverlening; VVH.
Categorie: Doorlopend project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaatneutraal
Doelstelling Alle dakopbouwen worden duurzaam uitgevoerd met energiewinst en verminderde maandlasten
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none"> • Definiëren en begrenzing project met de betrokkenen van gemeente • Go of no go beslissing • Uitvoeringsprogramma • Quick scan mogelijkheden • Enkele proefprojecten
Dekking en relatie met de begroting: programma nummer 9.1; uitvoering van het project hangt af van subsidiemogelijkheden.
Zie ook: projectbeschrijving uit Ideeënboek

Project 2.14: Potentiële duurzame energiedaken
Trekker: STZ/Mil
Betrokkenen: <i>Intern:</i> Stadszaken, Afdeling Wonen, welzijn, Gezondheid en Zorg (bouwregisseur, convenant woningbouwcorporaties), Concernstaf, afd. Onderzoek en Statistiek, Wijkzaken (????groene daken, programmamanagers), Stedelijke Projecten, afd Projectmanagement <i>Extern:</i> In Holland, VVE's, Makelaars Wijkraden, Milieu Centraal, Bouwend Nederland, CO ₂ -servicepunt, particuliere woningeigenaren, huurders, eventueel banken etc.
Categorie: Nieuw project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaatneutraal
Doelstelling: Zoveel mogelijk geschikt dakoppervlak wordt gebruikt voor energieopwekking.
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none"> • Maken van de digitale "Handreiking Duurzame dakpotenties Haarlem", met daarin: <ul style="list-style-type: none"> ▫ Overzicht van kansrijke daken ▫ Bibliotheek van beschikbare technieken ▫ Overzicht van subsidies ▫ Beoordelingskader met de financiële en cultuurhistorische aspecten ▫ Voorbeelden van duurzame daken hier en elders   • Oprichting platform duurzame daken met dakdekkers, particuliere eigenaren, beleggers, woningbouwcorporaties, bedrijven, etc • Start proefprojecten • Verwerking relevante kennis in Conceptnota Daklandschappen.
Dekking en relatie met de begroting: Programma nummer 9.1; nog aan te vragen EU-subsidie

Project 2.15: Gebiedsaanpak LED Schalkwijk
Trekker: STZ/Mil
Betrokkenen: Corporaties, KG, Zorginstellingen, Bedrijven Schalkwijk, Winkeliersvereniging Schalkstad, Ontwikkelaars 023, GM WZ, SP
Categorie: project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaatneutraal
Doelstelling: Significante CO ₂ -reductie in Schalkwijk door optimale coördinatie en samenwerking tussen alle belanghebbenden bij winning en verdeling van groene energie via de LED-aanpak (zie proj 1.1).
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none"> • Vooroverleg met betrokken partijen. • Meeliften met de LED • Zoeken van draagvlak voor participatie in de LED • Onderzoek naar sturingsmodel nieuwbouw

Dekking en relatie met de begroting: Programmanummer: 9.1, afhankelijk van subsidieregeling Energieneutrale Gebieden
Zie ook: Plan van aanpak Haarlem Klimaatneutraal; Ideeënboek Haarlem Klimaatneutraal en proj. 1.1 Haalbaarheidstudie LED

Project 2.16: DSK II nieuwbouw school en woningen
Trekker: SP/PM
Betrokkenen: Hulpverleningsdienst Kennemerland (HDK)
Categorie: Doorlopend project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaatneutraal
Doelstelling: Het realiseren van de eerste klimaatneutrale school in Haarlem door vergaande isolatie, WKO en warmtepompen en grootschalige elektriciteitsopwekking met zonnepanelen. Tevens beter binnenklimaat dan vereisten Bouwbesluit
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none"> • Verwerken onderzoeksresultaten in het ontwerp en bestek van de school. • Toepassen van de kennis in andere projecten
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

Project 2.17: Voorbeeldproject VvE in Schalkwijk (Schotlandstraat en Ierlandstraat)
Trekker: Segon en STZ/Mil
Betrokkenen: Stadszaken afd. Milieu, afd. Wonen, Welzijn, Gezondheid en Zorg ; Middelen en Services, Afd. Communicatie
Categorie: Nieuw project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaatneutraal
Doelstelling: Realiseren vergaande energiebesparing (45-80%) bij 2 VVE's
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren haalbaarheidsstudie • Mogelijk: budget reserveren voor procesondersteuning VVE tijdens bouwproces ?
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

Project 2.18: Voorbeeldproject Woningbouwcorporatie Tuinwijk
Trekker: Woningbouwcorporatie Tuinwijk en STZ/Mil
Betrokkenen: <i>Intern:</i> Stadszaken afd. Milieu, afd. Wonen, Welzijn, Gezondheid en Zorg; Middelen en Services, afd. Communicatie <i>Extern:</i> In Holland, aannemer etc
Categorie: Nieuw project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaatneutraal
Doelstelling: Realiseren duurzame renovatie bij een woningcorporatie.
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none"> • Haalbaarheidsstudie • Mogelijk: budget reserveren voor procesondersteuning tijdens bouwproces
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

3 Programmagroep Bedrijven en Industrie

Project 3.1: De Energiecoach voor bedrijven
Trekker: Stichting Parkmanagement Waarderpolder en STZ/Mil
Betrokkenen: Eneco Energie Haarlem, Stadszaken/Afd. Milieu en Afd. Economie & Cultuur, Kamer van Koophandel Amsterdam en de Industriekring Haarlem
Categorie: project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaatneutraal
Doelstelling: <ul style="list-style-type: none">
• Behalen van significante CO₂-reductie bij bedrijven via energiebesparing en duurzame energie toepassing.
• Verbeteren van de aantrekkingskracht van de Waarderpolder voor nieuwe en bestaande bedrijven.
• Verbeteren van de concurrentiekracht van Haarlemse ondernemers door kostenbesparing op de energierekening.
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none">
• Voortzetting van de Energiecoach met gerichte thema's (o.a. energiemangement en energiemonitoring, digitale meterkaart).
• Opstellen van een jaarprogramma op basis van wensen uit het bedrijfsleven (aanvullend op bovenstaande thema's).
• Onderhandelen met energieleveranciers en financiële instellingen over financieringsmaatregelen /pakketten.
• Bedrijven op veranderingsmomenten (natuurlijke investeringsmomenten) benaderen om energiebesparende maatregelen door te voeren en een impuls te geven aan duurzaam en maatschappelijk verantwoord ondernemen.
• Mogelijkheden onderzoeken voor gezamenlijke, decentrale en duurzame energie-opwekking in de Waarderpolder en elders in Haarlem, inkoop van groene stroom en/of groen gas.
• Uitvoeren van de energie-adviezen door bezoeken aan de bedrijven.
• Stimuleren van energiezuinige buitenverlichting op bedrijfsperven in de Waarderpolder.
• Verzamelen van kennis en ervaring op dit onderwerp en verspreiden onder de Haarlemse bedrijven (in combinatie met informatie van het Ondernemersloket).
• Organiseren van voorlichtingsbijeenkomsten/bedrijven contactdagen over energiebesparing, duurzaam offren en de toepassing van warmtepompen.
• Ondernemers ondersteunen in een businesscase voor het ontwikkelen van (onderdelen van) elektrisch rijden.
• Terugkoppeling over acties en resultaten aan de raadsleden en college en de stuurgroep Haarlem klimaatneutraal.
• Omdat dit project een landelijke pilot is worden de ervaringen en resultaten met de Energiecoach vastgelegd en via het Themateteam Duurzame bedrijven naar andere gemeenten uitgerold. (zie http://www.duurzameoverheden.nl/)
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1 en SLoK-regeling
Zie ook: Plan van aanpak Haarlem Klimaatneutraal en het Ideeënboek Haarlem Klimaatneutraal

Project 3.2: Stad en MKB (Energiebesparing bij Haarlemse Middenstand)
Trekker: STZ/Mil
Betrokkenen: Gebiedsmanagement, Centrum Management Haarlem, MKB Haarlem, Winkeliersverenigingen, City Marketing, Haarlem Lichtstad en de Vereniging van Eigenaren Haarlemse Binnenstad, Haarlemse elektrotechnische bedrijven, Haarlemse VMBO scholen, Energiecoach.
Categorie: project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaatneutraal
Doelstelling: <ul style="list-style-type: none">
• Energiebesparing bij het MKB
• Het realiseren van:<ul style="list-style-type: none">
- energiezuinige feestverlichting in de Haarlemse binnenstad;
- energiezuinige aanlichting van gebouwen in de binnenstad;
- energiezuinige etalageverlichting, verwarming, airconditioning, koel- en/of vriesapparatuur (etc.);
- energiezuinige winkeldeuren;
• Meer bewustwording bij de Haarlemmers over energiebesparing bij winkels in hun stad;

<ul style="list-style-type: none"> • Haarlem op de kaart zetten als duurzame winkelstad met duurzame winkels en horeca.
<p>Uitvoering 2011:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vooroverleg met de betrokken partijen • Aan de hand van bekende en beproefde besparingsmaatregelen de Haarlemse MKB-er stimuleren om energie te besparen. • Elektrotechnische installatiebedrijven betrekken bij de uitvoering van maatregelen. (Stad en MKB is een landelijk opgezet project in samenwerking met MKB Nederland, het MKB Energiecentrum en Agentschap NL). • Door het uitdoen van overbodige verlichting (openbare verlichting uitgezonderd) zorgen voor meer nachtelijke duisternis en daarmee een betere nachtrust voor de inwoners van Haarlem. • Stimuleren van meer slimme, energiezuinige winkeldeuren. • Nacht van de Nacht benutten als bewustwordingsmoment over het onderwerp verlichting in de nacht. • Feestverlichting energiezuinig uitvoeren voor de feestdagen van 2011. • Aanlichten van gebouwen energiezuiniger maken en 's nachts uitdoen. • Informatievoorziening aan winkeliers in de binnenstad over energiezuinige etalageverlichting, verwarming, airconditioning, koel- en/of vriesapparatuur en winkeldeuren • Samenstellen ontzorgingspakketten inclusief financiële arrangementen voor de winkeliers samen met betrokken partners. • Adviezen door bedrijven en leerlingen VMBO (werkervaringsplaatsen) aan de winkeliers die mee doen aan dit project. • Uitvoering gaat in nauwe samenwerking met MKB Nederland en de branche organisaties. Bij de branchegewijze aanpak wordt vanuit MKB en overheden dezelfde informatie verstrekt.
<p>Dekking en relatie met de begroting: Programmanummer: 9.1</p>
<p>Zie ook: Plan van aanpak Haarlem Klimaatneutraal en het Ideeënboek Haarlem Klimaatneutraal</p>

<p>Project 3.3: Duurzame uitgifte bedrijfskavels/Duurzame ontwikkeling Noordkop Waarderpolder</p>
<p>Trekker: STZ/VG en STZ/EC en STZ/Mil</p>
<p>Betrokkenen: Stadszaken Afd. Vastgoed en Afd. Economie & Cultuur, Stichting Parkmanagement Waarderpolder, Energiecoach, Themateam Duurzame Bedrijven.</p>
<p>Categorie: project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaatneutraal</p>
<p>Doelstelling:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dit laatste deel van de Waarderpolder duurzaam, energiezuinig (klimaatneutraal) ontwikkelen, maar in het verlengde daarvan ook andere bedrijfskavels in heel Haarlem. • Bij de ontwikkeling van de Noordkop de uitgangspunten “Cradle to Cradle” benutten. • Een speelveld creëren waarbinnen bedrijven door de gemeente worden begeleid naar een uitvoerbaar en duurzaam plan voor hun nieuwe bedrijven. • Beleid ontwikkelen voor het duurzaam uitgeven van bedrijfskavels door gebruikmaking van een duurzaamheidsplan voor bedrijven.
<p>Uitvoering 2011:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het opstellen van een nota over duurzame uitgifte van bedrijfskavels • Het opstellen van een lijst met duurzame maatregelen en de daarbij behorende kosten in samenspraak met een aantal koploperbedrijven. • Er wordt een plan van aanpak gemaakt voor de verkoop van bedrijfskavels in o.a. de Noordkop Waarderpolder. • Het gebruik maken van een milieubeoordelingssysteem voor vestiging van duurzame bedrijven. • Gemeente verleent ondersteuning bij de ontwikkeling van duurzame bedrijfsplannen (o.a. door de Energiecoach en het Ondernemersloket). • Kennis en ervaringen uit het landelijke themateam Duurzame bedrijven en andere steden (Venlo en Heerhugowaard) worden benut om dit project tot een succes te maken.
<p>Dekking en relatie met de begroting: Programmanummer: 10</p>
<p>Zie ook: Plan van aanpak Haarlem Klimaatneutraal en het Ideeënboek Haarlem Klimaatneutraal</p>

Project 3.4: Pilot ontwikkeling energiezuinige kantoorgebouwen
Trekker: STZ/Mil en STZ/EC
Betrokkenen: Afd. Economie & Cultuur, Programmamanagement en Stichting Parkmanagement Waarderpolder/Energiecoach, Projectontwikkelaars, bedrijfsmakelaars en kantooreigenaren.
Categorie: project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaatneutraal
Doelstelling: <ul style="list-style-type: none"> • Een kwaliteitslag realiseren in 3 tot 4 nieuwe en/of bestaande en vaak leegstaande kantoorgebouwen qua energie en duurzaamheid. • Leegstaande panden weer aantrekkelijk maken voor nieuwe huurders.
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none"> • Voor 2011 twee bestaande en twee nieuwe kantoren energiezuiniger maken voor de huidige gebruikers, zowel binnen als buiten de Waarderpolder. • Deze pilots gebruiken om positieve publiciteit te genereren en daarmee de kantorenmarkt een positieve impuls geven door betere verhuurbaarheid en imago. • Aan de hand van (reeds uitgevoerde) onderzoeken van afstudeerders en kennis binnen de gemeente (afd. Economie, Onderzoek & Statistiek, de economie-monitor) nagaan hoeveel en welke kantoorgebouwen leeg staan en welke geschikt zijn voor deze pilot. Eventuele vervolgstudies kunnen door studenten van InHolland worden gedaan. • Bij deze kantoren aan de hand van beschikbare informatie (factsheets) van o.a. Agentschap NL en het MKB Energiecentrum nagaan waar de energiewinst ligt en wat de besparingsmogelijkheden zijn. • Met behulp van beschikbare data de investeringskosten en -baten van energiebesparingen uitrekenen. • Uitrekenen van terugverdiertijden van besparingsmaatregelen. • De duurzaamheidsscan zoals beschreven in project 3.3. Duurzame uitgifte bedrijfskavels inzetten om een compleet beeld te krijgen van alle verduurzamingsmogelijkheden bij bestaande en nieuwe kantoren. • Vanwege allerlei ontwikkelingen op de kantorenmarkt binnen de Metropoolregio Amsterdam zal dit project pas starten in het 2de kwartaal van 2011.
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1
Zie ook: Plan van aanpak Haarlem Klimaatneutraal en het Ideeënboek Haarlem Klimaatneutraal

Project 3.5: Collectieve opwekking van duurzame energie (o.a. in de Waarderpolder)
Trekker: Joulez en STZ/Mil
(mogelijke) Betrokkenen: bedrijven in de Waarderpolder, Hoogheemraadschap Rijnland
Categorie: project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaatneutraal
Doelstelling: Onderzoeken wat de haalbaarheid is van duurzame energie opwekking in de Waarderpolder. Dit in navolging van een verkennend onderzoek dat in 2010 is verricht.
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none"> • Uitwerken van de businesscase van het gebruik van oppervlaktewater voor koelingsdoeleinden voor bedrijven in de Waarderpolder. • Zoeken naar de mogelijkheden van geothermie in Haarlem • Uitwerken van andere duurzame energieopties voor bedrijven. • Onderzoek optimale afstemming van energievraag (warmte en koude) in Waarderpolder met gebiedsaanpak (zie proj. 1.1) • Optimale benutting groene energie in gebiedsaanpak Waarderpolder en directe omgeving (ook lange termijn, waarbij warmte- en koudeopslag (WKO) een belangrijke sturing vraagt) • Kansen berekenen om de huidige windmolens in de Waarderpolder op te schalen. • De mogelijkheden onderzoeken naar energie uitwisseling op de zogenaamde "023-locatie". • Samen met het bedrijfsleven kansen voor duurzame energie opwekking in beeld brengen en de meerinvestering die dat met zich meebrengt • Zoeken van draagvlak en optimale organisatie (wel of niet in Lokale Duurzame Energiedienst).
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1
Zie ook: Plan van aanpak Haarlem Klimaatneutraal; Ideeënboek Haarlem Klimaatneutraal; Project 1.1 Haalbaarheidstudie LED

4 Programmagroep Verkeer en Vervoer

Project 4.1: Rijden op biobrandstoffen (vloeibaar en gasvormig)
Trekker: STZ/Mil
Betrokkenen: TNT Post, Essent, Gastreatment Services, Orange Gas, autodealers, Connexxion, provincie Noord-Holland, Bios-groep
Doelstelling: Grootschalige introductie van stortgas en biogas ('groen gas') en tweede generatie biobrandstoffen als voertuigbrandstof (gemeentelijk wagenpark, openbaar vervoer, wagenparken bedrijven, particulieren).
Uitvoering 2011: Informatieoverdracht aan autodealers, bedrijven en particulieren over voordelen groen gas als voertuigbrandstof, ondersteuning ondermeer via bemiddeling en subsidieaanvragen, met verwachte resultaten 2011: <ul style="list-style-type: none">
• Realisatie opwerkingsinstallatie stortgas en biogas op voormalige stortplaats Schoteroog.
• Aanvraag subsidie project schone voertuigen bij provincie Noord-Holland voor subsidie op brandstof voor eerste 50 aardgasvoertuigen
• OV-taxi's (bios-groep) op lokaal geproduceerd groen gas.
• Deel stadsbussen Connexxion op lokaal geproduceerd groen gas.
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer 9.1
Zie ook: Plan van Aanpak Haarlem Klimaat Neutraal

Project 4.2: Stimulering schone en zuinige wagens (ook elektrisch)
Trekker: STZ/Mil en WZ / OGV
Betrokkenen: vervoerders, particulieren, e-laad, Metropoolregio Amsterdam, Provincie Noord-Holland, Centrummanagement Groep Haarlem, Industrie Kring Haarlem
Doelstelling: Het aandeel schonere, CO ₂ -arme voertuigen in de stad vergroten.
Uitvoering 2011: Algemeen aanpak: <ul style="list-style-type: none">
• Gesprekken voeren met relevante partijen
• Aansluiten bij activiteiten Metropoolregio Amsterdam op het gebied van elektrisch vervoer. Verwachte realisatie in 2011: <ul style="list-style-type: none">
• Vastgesteld beleidsplan bevoorrading van de binnenstad met schone en zuinige voertuigen.
• Ontwikkeling visie op elektrisch vervoer.
• Onderzoek naar en realisatie van oplaadinfrastructuur voor elektrische voertuigen.
• Bij het ontwerp van parkeergarages wordt rekening gehouden met de mogelijkheid om elektrische voertuigen op te laden; ook voor bestaande garages worden de mogelijkheden onderzocht.
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer 9.1
Zie ook: Plan van Aanpak Haarlem Klimaat Neutraal

Project 4.3: Efficiënt gebruik fietsparkeervoorzieningen bij NS-station
Trekker: SP/PM
Betrokkenen: Afd. Milieu en OGV-B, gemeente Haarlem, NS-fiets, Prorail
Doelstelling: Een zo efficiënt mogelijk gebruik van de fietsparkeervoorzieningen bij het NS-station ter stimulering fietsgebruik als voor- en natransport bij het openbaar vervoer (trein).
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none">
• Subsidie-aanvraag bij overheid om weesfietsprobleem aan te pakken.
• Voeren van gesprekken om voertuigen anders dan de traditionele fiets en elektrische, trapondersteunende fietsen te accommoderen in fietskelder en fietsgevel.
• Start pilot met elektronisch systeem in nieuwe fietskelder om het probleem van weesfietsen terug te dringen.
• In ontwerp fietsgevel wordt rekening gehouden met anders dan traditionele fietsen en elektrische fietsen

(laadpunten). <ul style="list-style-type: none"> • Discussienota fietsparkeren
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer 8.2 en 9.1
Zie ook: Plan van Aanpak Haarlem Klimaat Neutraal

Project 4.4: Ontwikkeling snelfietsroutes
Trekker: WZ / OGV-B
Betrokkenen: Fietsersbond, Provincie Noord-Holland, omliggende gemeenten, bedrijven en instellingen
Doelstelling: Stimuleren en faciliteren van woon/werkverkeer met fiets en/of trapondersteunende voertuigen op de middellange afstand (7,5-25 kilometer).
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none"> • In 2011 wordt gestart met de inrichting van de route Haarlem – Amsterdam West als snelfietsroute. De hiervoor aangevraagde subsidie van het Ministerie van I&M is eind 2010 toegekend. • Start campagne bij bedrijven en instellingen om werknemers te stimuleren met de fiets naar het werk te komen. • Start campagne bekendheid snelfietsroute Haarlem – Amsterdam West.
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer 8.2 en 9.1 Inmiddels ook subsidie van I&M toegekend.
Zie ook: Plan van Aanpak Haarlem Klimaat Neutraal

Project 4.5: Mobiliteitsmanagement bij Haarlemse bedrijven/organisaties.
Trekker: STZ/Mil
Betrokkenen: Aanbieders mobiliteitsarrangementen, vervoerders, Fietsersbond
Doelstelling: Grootschalige toepassing van ‘groen’ mobiliteitsmanagement bij werkgevers in Haarlem. Dit leidt tot minder autokilometers, een zuiniger wagenpark, meer fietsgebruik en meer OV-gebruik.
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none"> • Haarlemse gemeentelijke organisatie wordt als pilot genomen (zie ook project 5.5) • Opstellen plan van aanpak voor een bedrijfvervoerplan met stimulering fiets- en OV-gebruik • Huidige stand van zaken in beeld brengen • Stimuleren uitvoering mobiliteitsscans (MKB-vouchers) bij Haarlemse bedrijven.
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer 8.3 en 9.1
Zie ook: Plan van Aanpak Haarlem Klimaat Neutraal en Project 5.5 Bedrijfsvervoerplan (eigen organisatie)

5 Programmagroep eigen organisatie

Project 5.1: Opzetten monitoring CO₂ reductie eigen organisatie
Trekker: MS / MD
Betrokkenen: Alle afdelingen waar projecten in het kader van CO ₂ reductie worden uitgevoerd: Faza, Vastgoed, HRM, Stedelijke projecten, PMB / eigen huisvesting, Concerncontrol
Categorie: project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaat Neutraal
Doelstelling: <ul style="list-style-type: none"> • In kaart brengen van de behaalde CO₂-reductie • Informatie geeft input aan de tussen evaluatie van het programma in 2011
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none"> • Keuze voor monitoringmodel • Invoeren projectgegevens in model • Interpretatie cijfers • Afspraken betrokken afdelingen over aanleveren gegevens
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1 en SLoK-regeling
Zie ook: Plan van aanpak Haarlem Klimaatneutraal, het Ideeënboek Haarlem Klimaatneutraal

Project 5.2: Duurzaam inkopen
Trekker: MS / JZ
Betrokkenen: Juridische Zaken / Inkoop; Stedelijke Projecten
Categorie: project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaat Neutraal
Doelstelling: Vastgesteld beleid van duurzaam inkopen; 100% duurzaam inkopen 2015
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none"> • Duurzaamheidsstraining aan interne deskundigen voor verschillende product- en dienstgroepen. • Projectleiders van inkoop- en aanbestedingstrajecten weten wie zij kunnen raadplegen om de duurzaamheidsaspecten te beoordelen: kennisnetwerk opbouwen • Aan de hand van de aanbestedingskalender zal een keuze worden gemaakt van inkooptrajecten die ondersteund zullen worden door afdeling milieu. Met name die trajecten waarbij duurzaamheid een groot verschil kan maken en complexere trajecten zullen worden begeleid.
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1 en SLoK-regeling
Zie ook: Plan van aanpak Haarlem Klimaatneutraal, het Ideeënboek Haarlem Klimaatneutraal

Project 5.3: Duurzaam vastgoedbeheer
Trekker: STZ/VG
Betrokkenen: Afdeling Vastgoed en FaZa
Categorie: project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaat Neutraal
Doelstelling: Verduurzamen van de vastgoedportefeuille, zodat in 2015 sprake is van een klimaatneutraal vastgoedbestand
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none"> • “Plukken laaghangend fruit” (hier kan direct mee gestart worden) • Optimaal inregelen klimaatinstallaties • Scan potentieel vastgoedportefeuille welke tevens input geeft aan CO₂ monitor. • Energielabeling gebouwen <p>En starten/continueren voor de langere termijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verduurzamen PVE vastgoed • Duurzaam inkopen van vastgoed: bij koop of huur van locaties • Maatwerk bij renovatie op natuurlijke momenten • Duurzame maatregelen integreren in MeerJarenOnderhoudsplan
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer 9.1 en SLoK-regeling
Zie ook: Plan van aanpak Haarlem Klimaatneutraal, het Ideeënboek Haarlem Klimaatneutraal

Project 5.4: Opzetten Revolving fund
Trekker: STZ/Mil
Betrokkenen: Afdeling Vastgoed, Financiën, FaZa en Milieu
Categorie: project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaat Neutraal
Doelstelling: Een structurele stimulans voor energiebesparing bij de gemeentelijke gebouwen door besparingen op de energierekening bij eigen gebouwen van de gemeente Haarlem terug te laten vloeien naar het revolving fund waaruit weer vervolgmaatregelen energiebesparing gefinancierd kunnen worden.
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none"> • Opzetten van een reglement waarin reikwijdte en werkwijze van het fonds beschreven staan. • Uitvoeren van maatregelen betaald uit het fonds.
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer 9.1: en SLoK-regeling
Zie ook: plan van aanpak Haarlem Klimaatneutraal, het Ideeënboek Haarlem Klimaatneutraal

Project 5.5: Bedrijfsvervoerplan opstellen en implementeren
Trekker: MS / FD
Betrokkenen: Afdeling Milieu, FaZa, HRM,
Categorie: project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaat Neutraal
Doelstelling: Een zo groot mogelijke bijdrage leveren aan een klimaatneutrale bedrijfsvoering in 2015 door het reduceren van CO ₂ emissies als gevolg van gemeentelijke vervoersactiviteiten zoals woon-werkverkeer van werknemers, het zakelijk verkeer van werknemers en het bezoekers- en goederenverkeer
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none"> • Vaststellen bedrijfsvervoerplan • Implementatie maatregelen
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer 9.1: en SLoK-regeling
Zie ook: Plan van aanpak Haarlem Klimaatneutraal, het Ideeënboek Haarlem Klimaatneutraal. Zie ook proj 4.5.

Project 5.6: Duurzame scholen
Trekker: STZ/Mil
Betrokkenen: STZ/JOS
Categorie: project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaat Neutraal
Doelstelling: Strategische huisvestingplan verduurzamen.
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none"> • Onderzoeken mogelijkheden verduurzamen strategisch huisvestingplan onderwijs • Voorstel aanpassing strategisch huisvestingplan 2011
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: en SLoK-regeling
Zie ook: Plan van aanpak Haarlem Klimaatneutraal, het Ideeënboek Haarlem Klimaatneutraal

Project 5.7: Implementatie klimaatneutrale bedrijfsvoering
Trekker: MS/FD
Betrokkenen: Afdeling Milieu, hele organisatie
Categorie: project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaat Neutraal
Doelstelling: Organisatiebrede klimaatneutrale bedrijfsvoering; betrekken alle medewerkers
Uitvoering 2011: Opschaling Greenteam-aanpak in afstemming met kadernota 'Haarlem Duurzaam 2040' (gereed januari 2011)
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer 9.1: en SLoK-regeling
Zie ook: Plan van aanpak Haarlem Klimaatneutraal, het Ideeënboek Haarlem Klimaatneutraal

Project 5.8: Nieuwbouw Raaks/Zijlpoort
Trekker: SP/PM
Betrokkenen: Afdeling Milieu, PMB
Categorie: project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaat Neutraal
Doelstelling: Het realiseren van de nieuwe gemeentelijke huisvesting zodanig dat zij qua duurzaamheid voldoet aan een GPR-score van 8
Uitvoering 2011: scheppen van de voorwaarden om een zo duurzaam mogelijk stadskantoor te hebben
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer 9.1: en SLoK-regeling
Zie ook: Plan van aanpak Haarlem Klimaatneutraal, het Ideeënboek Haarlem Klimaatneutraal

6. Activiteiten vanuit communicatie en educatie HKN

Project 6.1: Klimaatcommunicatie
Trekker: MS/COM
Categorie: Nieuw project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaatneutraal
Doelstelling: <ul style="list-style-type: none">
• Aan alle partijen en inwoners van de stad uitleggen wat de klimaatplannen zijn, waar we met z'n allen naar streven en welke projecten er op dit gebied al worden uitgevoerd.
• Enthousiasme teweegbrengen bij consumenten en producenten om mee te doen aan het halen van doelstelling
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none">
• De klimaatwebsite www.degroenemug.nl verder uitbouwen met de betrokken partners inclusief uitbreiding t.b.v. de Groene Gids
• Bijhouden van alle klimaatactiviteiten en evenementen in de stad en op basis daarvan een klimaatkalender maken, te vinden op www.degroenemug.nl
• Bijhouden van locale, regionale en landelijke klimaatcampagnes en activiteiten en inventariseren waarop kan worden aangesloten met de eigen klimaatcampagne (bijvoorbeeld Bouwend Haarlem 4 februari 2011 over duurzaam bouwen en ontwikkelen)
• Regelmatig publiceren van artikelen en persberichten met betrekking tot dit onderwerp
• Met de website www.degroenemug.nl moet een totaalbeeld ontstaan van alle klimaatactiviteiten in de stad en de daarbij betrokken klimaatpartners. De website is het loket waar Haarlemmers en bedrijven terecht kunnen voor tips, hulp en links om energie te besparen
• Uitwerken van een intern communicatieplan voor alle medewerkers van de gemeente inclusief een communicatieplan voor Duurzaam inkopen & Greenteams
• Verder ontwikkelen van promotiemateriaal, bijvoorbeeld maart 2011 tentoonstelling Groene Mug-foto's in de Rafter
• Organiseren van duurzaamheidsmarkt/evenement
• Het aanvoeren en stimuleren van gezamenlijke communicatie met alle betrokken klimaatpartners.
• Gerichtte informatie verspreiden naar specifieke doelgroepen op basis van de uit te voeren projecten
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1
Zie ook: n.v.t.

Project 6.2: Klimaateducatie
Trekker: WZ/DBT (NME)
Categorie: Doorlopend project in het kader van vastgesteld beleid Haarlem Klimaatneutraal
Doelstelling: <p>Klimaatproblematiek via lessen en projecten aan scholieren onderwijzen om bij deze jonge doelgroep bewustwording te creëren. Tevens handelingsperspectieven aanbieden voor gedragsverandering. Indirect worden, via deze doelgroep, ook de ouders betrokken bij het thema klimaat en energiebesparing. Bewustwording moet leiden tot gedragsverandering.</p>
Uitvoering 2011: <p>Verder opzetten en uitvoeren van lesprogramma's voor basis- en voortgezet onderwijs. Onder meer uitvoeren van het Pico Sol project (lessen over duurzame energie/zonne-energie) en het project Energieke Scholen (lessen over energiebesparing en verbetering van het binnenklimaat in de school). Deelnemen aan landelijke activiteiten rond het thema energiebesparing, klimaat en duurzaamheid, zoals de Warme Truiendag, de Nacht van de Nacht en de Dag van de Duurzaamheid. Daarnaast aanbieden van diverse lesmaterialen, zoals leskisten, lespakketten en boeken over dit onderwerp aan de scholen.</p>
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1
Zie ook: plan van aanpak Haarlem Klimaatneutraal

B Overige onderwerpen op het gebied van leefbaarheid en duurzaamheid

7. Ruimtelijke Ontwikkeling

Project 7.1 Opstellen milieuprogramma bij ontwikkelingsprojecten
Trekker: STZ/Mil
Categorie: deels wettelijke project, deels Haarlems beleid dat wordt voortgezet
Doelstelling: Het bevorderen van leefbaarheid en duurzaamheid bij ontwikkelingsprojecten
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none">
• Bij 10 ontwikkelingsprojecten wordt een (concept) milieuprogramma opgesteld. Hierin staan alle aandachtspunten op het gebied van leefbaarheid en duurzaamheid verwoord in samenhang met mogelijke oplossingen
• Bij ieder ontwikkelingsproject zal worden nagegaan of de MILO-aanpak moet worden toegepast.
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer 9.1
Zie ook: 'Richtlijnen fysieke projecten' (zie o.a. SO/PM/2005/1069).

Project 7.2 Uitwerking Structuurplan Haarlem 2020
Trekker: STZ / RB (RP) en STZ/Mil
Categorie: Haarlems beleid dat wordt afgerond
Doelstelling: Het vastleggen van duurzaamheidsambities in gebiedsvisies.
Uitvoering 2011: Voor gebieden met een hoge dynamiek worden circa 5 gebiedsvisies gemaakt
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1
Zie ook: <ul style="list-style-type: none">
• proj 2.1 Uitvoering nota Praktijkrichtlijn Duurzame Stedenbouw (checklist bij ruimtelijke ontwikkelingen)
• proj 7.1 Opstellen milieuprogramma bij ontwikkelingsprojecten

Project 7.3 Begeleiden MER-procedures
Trekker: STZ/Mil
Categorie: Wettelijke taak die per procedure wordt afgerond
Doelstelling: Het in beeld brengen van milieuaspecten bij grote ruimtelijke ontwikkelingen
Uitvoering 2011: Afronden van de MER Schalkstad.
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

Project 7.4 Opstellen milieuparagraaf bestemmingsplannen
Trekker: STZ/Mil
Categorie: Wettelijke taak
Doelstelling: Het vastleggen van milieumambities in bestemmingsplannen
Uitvoering 2011: <p>Voor alle bestemmingsplannen wordt een milieuparagraaf opgesteld. Duurzaamheidsaspecten worden hierin zoveel mogelijk opgenomen</p>
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1
Zie ook: proj. 2.4

Project 7.5 Nota Ruimtelijke Kwaliteit
Trekker: STZ / RB
Categorie: deels wettelijke taak, deels Haarlems beleid
Doelstelling: Het hebben van vernieuwde ruimtelijke toetsingscriteria voor gebouwen en openbare ruimte.
Uitvoering 2011: Er wordt één Nota Ruimtelijke Kwaliteit opgesteld en vastgesteld.
Dekking en relatie met de begroting: n.n.b.

Project 7.6 Structuurvisie Openbare Ruimte
Trekker: STZ/RB
Categorie: deels wettelijke taak, deels Haarlems beleid
Doelstelling: Te komen tot een integrale visie op de openbare ruimte, van gebruik tot inrichting. Concept af in 3e kwartaal 2011, na participatie afmaken en laten vaststellen eind 2011 of 1e kwartaal 2012.
Uitvoering 2011: Inventarisatie van bestaand beleid voor openbare ruimte, participatie, ontwikkelingen en visies samenvoegen, één ontwikkelrichting bepalen, structuurvisie schrijven, inspraak, structuurvisie afmaken.
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer 5.3
Zie ook: <ul style="list-style-type: none"> • Plan van aanpak Gebiedsvisies • Nota Ruimtelijke Kwaliteit (proj 7.5)

8. Bodem

Project 8.1: Opstellen Bodembeleid en bodemtaken
Trekker: STZ/Mil
Categorie: Wettelijke taak + gedeeltelijk Haarlems beleid
Doelstelling: Er is sprake van actueel bodembeleid in lijn met m.n.: de Wet bodembescherming, het Besluit bodemkwaliteit en het Besluit kwaliteit bodembeheer (KWALIBO). In het kader van decentralisatie van bodemtaken dient Haarlem binnen de wettelijke kaders haar beleid vast te stellen. De wettelijke taken worden adequaat uitgevoerd.
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none">
• Een hernieuwd en integraal bodembeleid zal worden vastgesteld. Door verandering van landelijke wet- en regelgeving is vertraging opgetreden. Deze taak zal daarom worden gecontinueerd. Ook de beleidsvaststelling door de Raad wordt ingepland. Vaststelling zal na verplichte afstemming met buurgemeenten, provincie en waterschap en inspraak (op basis van Awb) plaatsvinden.
• De bodemkwaliteitskaart wordt geactualiseerd. Deze actualisatie wordt zo mogelijk in de bodembeleidsnota opgenomen.
• Het Bodemprogramma 2010 – 2014 is aan het eind van 2010 vastgesteld. De uitvoering van de daar genoemde projecten wordt in gang gezet: De resterende oriënterende en nadere onderzoeken worden uitgevoerd. Daarmee is inzicht verkregen in gevallen die milieuhygiënisch als spoedeisend moeten worden aangepakt. Voor locaties waarvan nu al bekend is dat ze spoedeisend zijn, wordt de voorbereiding tot sanering gestart.
• Koude-Warmte-opslag beter ruimtelijk afstemmen en in het kader van de Wet Ruimtelijke Ordening bestemmen teneinde de te bereiken rendementen te maximaliseren. Het project ondergronds bestemmen wordt afgerond met een pilot Waarderpolder. Daarnaast wordt voor ambtenaar, burger en het bedrijfsleven een openbare webapplicatie geïmplementeerd: de WKO-tool.
• Opstellen adviezen en uitvoeren van onderzoeken voor andere gemeentelijke afdelingen.
• De inhaalslag voor wat betreft de gemeentelijke registratie Wet Kenbaarheid Publieke Rechtelijke Bepkeringen (WKPB) wordt in 2011 afgerond.
• Beoordelen en goedkeuren door beschikkingen van onderzoek, sanerings- en nazorgplannen en saneringsverslagen.
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1
Zie ook: Alle ruimtelijke plannen en thematische plannen die (mede) betrekking hebben op de fysieke ruimte.

Project 8.2: Afronding Baggerwerkzaamheden
Trekker: STZ/Mil
Categorie: Haarlems beleid dat gefaseerd wordt uitgevoerd en uiteindelijk helemaal afgerond wordt
Doelstelling: Afronden baggerwerkzaamheden
Uitvoering 2011: Uitvoering van het baggerwerk tweede fase start in 2011 en loopt door tot in 2012. Het gaat grotendeels om watergangen in het buitengebied en daarnaast enkele stadsgrachten.
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

Project 8.3: Kwaliteitszorg Bodem: onderhouden en ontwikkelen
Trekker: STZ/Mil
Categorie: wettelijke taak
Doelstelling: Door middel van interne audits en externe visitaties het kwaliteitszorgsysteem Bodem optimaliseren. Met het verbeteren van (reeds vastgelegde) procedures worden risico's onderkend en zo veel als mogelijk afgedekt. Daarmee moet de geleverde kwaliteit van de uitvoering van de Bodemtaken gewaarborgd worden. Verder zullen prestatie-indicatoren gebruikt worden om kwaliteit te toetsen en te volgen.
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none">
• Onderhoud en doorontwikkeling van de kwaliteitszorg.
Dekking en relatie met de begroting: Subsidie van € 265.500 per jaar waarvan € 30.000 is gereserveerd voor de kwaliteitszorg. Dit is onderdeel van

de begroting.
Zie ook: Managementrapportage Kwaliteitszorg Bodem 2008

Project 8.4: Grondbank Haarlem
Trekker: STZ/Mil
Categorie: Beleid
<p>Doelstelling:</p> <p>Hergebruik van overtollige partijen grond draagt bij aan de duurzaamheidsambities van de gemeente Haarlem en beoogt een zo duurzaam mogelijk beheer van de Haarlemse bodem te koppelen aan een doelmatig en laagdrempelig duurzaam grondverzet voor werken, bouw- en woonrijp maken. Gestart wordt met een tijdelijke gemeentelijke grondbank, met evaluatie kostenbesparing over 2 jaar, als pilot voor een definitieve, regionale grondbank.</p>
<p>Uitvoering 2011:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oprichting van een gemeentelijk gronddepot per 2011 en het centraal laten coördineren van alle grondstromen waarmee de gemeente Haarlem over een eigen (tijdelijke) gemeentelijke grondbank beschikt. De ligging van de Tijdelijke Opslag Plaats (TOP) op het industrieterrein “de Liede” in de gemeente Vijfhuizen brengt met zich mee dat het toezicht en controle in principe worden uitgevoerd door externen. De gemeente maakt gebruik van een locatie die in eigendom is van NV Afvalzorg, welke ook vergunninghouder is. De Provincie Noord-Holland is, voor wat betreft de Wm-vergunning, bevoegd gezag. De grondbank van de gemeente Haarlem zal moeten voldoen aan de regels die zijn gesteld in deze vergunning. • De gemeente richt zich op de regie grondstromen vanwege de wettelijke taak t.a.v. registratie en toetsing (en vastlegging nieuwe kwaliteiten) en de centrale rol in het gegevenbeheer van de bodemkwaliteit voor informatieverstrekking en het nemen van besluiten en beschikkingen, etc
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer 9.1

Project 8.5: Ondergrondse bestemming bedrijventerrein Waarderpolder
Trekker: STZ/RB
Categorie: beleid
<p>Doelstelling:</p> <p>Optimaal gebruik van de ondergrond en de daarin aanwezige bodemenergie draagt bij aan de duurzaamheidsambities van de gemeente Haarlem.</p>
<p>Uitvoering 2011:</p> <p>Opstellen masterplan Bodemenergie Waarderpolder, Implementatie van ondergronds bestemmingsplan</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opstellen van een ondergronds bestemmingsplan voor het bedrijventerrein Waarderpolder. Een ondergrondse bestemming is landelijk de enige juridische grondslag om een optimale invulling te geven aan het toepassen van grootschalige bodemenergiesystemen. De Provincie Noord-Holland is, voor wat betreft de verlening van vergunningen voor open Warmte Koude Opslag systemen, bevoegd gezag vanuit de Waterwet. Momenteel heerst nog de strategie, wie het eerst komt wie het eerst maalt. Het vastleggen van de ondergrondse bestemming voorkomt deze wildwest taferelen en borgt de optimale invulling van het potentieel aan bodemenergie. • Het project wordt samen uitgevoerd met de afdeling Ruimtelijke Plannen. Als basis voor het bestemmingsplan wordt door een extern bureau een grootschalig masterplan bodemenergie Waarderpolder ontwikkeld. De ervaring die in dit project wordt opgedaan zal worden gedeeld in een landelijk consortium voor duurzame ondergrondse ontwikkelingen. Het project zal de basis vormen voor verdergaande duurzame bestemming van de ondergrond in de gehele gemeente.
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer 9.1

9. Bedrijvigheid (inclusief Regulering en Handhaving)

Bij de hoofdafdeling VVH is gekozen om de door hen uit te voeren taken op grond van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) te verantwoorden via twee wegen: de jaarlijkse begrotingscyclus en het Integrale HandhavingsBeleid.

- De begrotingscyclus betekent daarbij dat de cijfers, aantallen, hoeveelheden, beoogde doelstellingen en geplande activiteiten in de jaarlijkse producten terugkomen en worden verantwoord, zoals daar zijn, de begroting, de jaarrekening, de BERAP en de kadernota.
- Het Integrale HandhavingsBeleid is daarbij door de raad vastgesteld om de beschikbare handhavingscapaciteit in te zetten op de afgesproken activiteiten ten einde de gewenste resultaten/doelen in de stad te behalen.

Onder de Wabo-taken worden dus ook de milieutaken begrepen die worden uitgevoerd met betrekking tot bedrijven die onder de werkingssfeer van de Wet milieubeheer vallen. Taken dus die onder meer de vergunningverlening, het behandelen van meldingen en de handhaving daarop inhouden. Deze taken zijn uiteraard wel van belang voor het bereiken, behouden en verbeteren van de basiskwaliteit van de leefomgeving en duurzaamheid. Echter voor de specifieke verantwoording op deze reguliere taken wordt hier kortheidshalve verwezen naar de eerdergenoemde (jaarlijkse) producten.

Naast dit reguliere werk worden er ook jaarlijks activiteiten uitgevoerd die zich specifiek richten op de door de raad vastgestelde thema's, waaronder de vergroting van duurzaamheid. Te denken valt dan aan:

- Haarlem Klimaat Neutraal
- Geluidszone Waarderpolder

De binnen deze thema's uitgevoerde werkzaamheden zullen jaarlijks in de Duurzaamheidsmonitor nader worden toegelicht op aantallen, aanpak en mogelijk behaalde resultaten.

Project 9.1: Basismilieukwaliteit en bedrijven: uitvoeren gemeentelijke milieutaak als integraal onderdeel van de Wabo
Trekker: VVH /OMG en HBO
Categorie: Wettelijke taak
Doelstelling: Afwikkeling van aanvragen, toezicht en handhaving van milieuaspecten in omgevingsvergunning.
Uitvoering 2011: Zie inleiding. De uit te voeren taken op het gebied van milieu in het kader van de Wabo worden verantwoord via de jaarlijkse begrotingscyclus en het Integrale Handhavingsbeleid. Jaarlijks nader vast te stellen aanvullende activiteiten op door de Raad vast te stellen thema's, bijvoorbeeld Haarlem Klimaat Neutraal, geluidszone Waarderpolder etc. zullen in de Duurzaamheidsmonitor worden toegelicht.
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1
Zie ook: Programmabegroting 2011-2015; Integrale Handhavingsbeleid.

10. Lucht

Project 10.1: Actualiseren en uitvoeren Beleidsplan luchtkwaliteit en RSL-Noordvleugel
Trekker: STZ/Mil
Categorie: Wettelijke taak + voortgezet beleid
Doelstelling: Blijvend voldoen aan de wettelijke normen voor de luchtkwaliteit.
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none">
• Uitvoeren / begeleiden van maatregelen en beleid voortvloeiend uit het Beleidsplan luchtkwaliteit Haarlem en het Regionaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit Noordvleugel., onderdeel van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit
• Inventariseren en rapporteren van de voortgang van de Haarlemse RSL/NSL maatregelen ten behoeve van de in 2011 door het Rijk uit te voeren midterm review van de maatregelen en ontwikkelingen in het NSL.
• In 2011 wordt een nieuw Beleidsplan luchtkwaliteit vastgesteld voor de periode 2011-2015.
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1
Zie ook: Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit; Regionaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit Noordvleugel

Project 10.2: Rapportage en monitoring luchtkwaliteit 2010
Trekker: STZ/Mil
Categorie: Wettelijke taak
Doelstelling: Blijvend voldoen aan de wettelijke normen voor de luchtkwaliteit.
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none">
• Aanleveren en controleren gegevens Haarlem ten behoeve van het landelijke Monitoringtool van het Rijk. Het Rijk rapporteert in dat tool de luchtkwaliteit over 2010.
• Resultaten publiek toegankelijk maken en verwerken in het Haarlemse beleid (zie project 10.1)
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1
Zie ook: www.nsl-monitoring.nl

Project 10.3: Uitvoeren, begeleiden en toetsen luchtkwaliteitsonderzoek
Trekker: STZ/Mil
Categorie: Wettelijke taak
Doelstelling: Blijvend voldoen aan de wettelijke normen voor de luchtkwaliteit.
Uitvoering 2011: Uitvoeren, begeleiden en toetsen van onderzoek luchtkwaliteit bij diverse vormen van planvorming
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

Project 10.4: Bevorderen van het rijden op (groen) gas binnen de gemeentelijke organisatie
Trekker: STZ/Mil
Categorie: Wettelijk/Autonoom
Doelstelling: Blijvend voldoen aan de wettelijke normen voor de luchtkwaliteit
Uitvoering 2011: Voortzetting vervanging gemeentelijk wagenpark door aardgasvoertuigen
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1
Zie ook: HKN project 4.1 Rijden op biobrandstoffen (vloeibaar en gasvormig)

11. Geluid

Project 11.1: Evaluatie toepassing Stil Asfalt
Trekker: STZ/Mil
Categorie: Wettelijke taak + voortgezet beleid
Doelstelling: Vermindering geluidhinder ten gevolge van wegverkeer, railverkeer en industrie, ten opzichte van 2006.
Uitvoering 2011: Evaluatie toepassing Stil Asfalt
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1
Zie ook: Actieplan Omgevingslawaai Haarlem 2009-2013; Nota geluidsarm asfalt (2004)

Project 11.2: Volgen ontwikkelingen Schiphol
Trekker: STZ/Mil
Categorie: deels wettelijke taak deels Haarlems beleid dat wordt voortgezet
Doelstelling: Vermindering geluidhinder ten gevolge van vliegverkeer, ten opzichte van 2006.
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none">
• Deelname aan de CROS en BRS
• Inbreng leveren inzake uitwerking van de Aldersadviezen en het daaraan gekoppelde convenant hinderbeperking
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

Project 11.3: Voorbereiden geluidbelastingkaart peiljaar 2011
Trekker: STZ/Mil
Categorie: Wettelijke taak
Doelstelling: Publicatie per juli 2012 van nieuwe geluidbelastingkaart 2011 voor lawaai van wegverkeer, spoorwegverkeer, luchtverkeer en industrie in heel Haarlem.
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none">
• Programma van eisen opstellen
• Selectie van en opdrachtverlening aan extern bureau
• Verzamelen en aanleveren van de benodigde invoer gegevens voor de berekeningen van de verschillende lawaaisoorten (intensiteiten (spoor)wegverkeer; (spoor)wegkenmerken, bebouwing- en adresgegevens, omgevingskenmerken, zone industrielawaai en luchtverkeerslawaai.
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1
Zie ook: Geluidbelastingkaart Haarlem 2006, Actieplan Omgevingslawaai Haarlem 2009-2013

Project 11.4: Uitvoeren van akoestisch onderzoek
Trekker: STZ/Mil
Categorie: Wettelijke taak
Doelstelling: Het realiseren van een acceptabele geluidskwaliteit in relatie tot de woonomgeving
Uitvoering 2011: Uitvoeren van akoestisch onderzoek en advisering inzake bouw- en bestemmingsplannen en de Wabo
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

Project 11.5: Uitvoeren van saneringsprojecten op het gebied van weg- en railverkeerslawaai
Trekker: STZ/Mil
Categorie: Wettelijke taak
Doelstelling: Behalen van een acceptabele omgevingskwaliteit voor geluid.
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none">
• Het uitvoeren van het lopende schermenproject langs de spoorbaan Haarlem-Leiden. Afronding wordt voorzien voor medio 2011. Het betreft de afscherming van circa 470 woningen.

- Opstellen van een subsidie-aanvraag voor de uitvoeringskosten van gevelmaatregelen voor de woningen langs het geluidscherm (Zuidtak) waar, na plaatsing van het scherm, dit nodig is om aan de eisen te voldoen.
- Bij positieve beschikking van deze aanvraag het (opstarten van) de uitvoering van deze maatregelen.
- Het uitvoeren van akoestische maatregelen tegen wegverkeerslawaai bij circa 30 woningen
- Onderzoek doen naar resterende saneringsvoorraad.

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

Zie ook: o.a. Actieplan Omgevingslawaai Haarlem 2009-2013

Project 11.6: Zonebeheer industrielawaai Waarderpolder

Trekker: STZ/Mil

Categorie: Wettelijke taak

Doelstelling:

Het beheren van de geluidzone industrielawaai rond de Waarderpolder op basis van de verstrekte vergunningen.

Uitvoering 2011:

Het adviseren op akoestisch gebied bij circa 20 vergunningaanvragen dan wel meldingen

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

Project 11.7 Opstellen geluidreductieplan Waarderpolder

Trekker: STZ/Mil

Categorie: Wettelijke taak

Doelstelling: Het behalen van een geluidbelasting op de zone rond de Waarderpolder van minder dan 50 dB(A).

Uitvoering 2011:

Opstellen geluidreductieplan in overleg met de gemeente, bedrijven, KvK onder begeleiding van adviesbureau DHV.

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

12. Water

Project 12.1: Actualiseren en uitvoeren gemeentelijk waterbeleid
Trekker: WZ / OGV-B
Categorie: Wettelijke taak en Haarlems beleid
Doelstelling: Verbetering van de waterkwaliteit en het afwaterend en waterbergend vermogen van het Haarlemse oppervlaktewatersysteem.
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none">
• Vaststellen en uitvoeren van het Uitvoeringsprogramma Water voor Schalkwijk
• Opstellen en vaststellen Verbreed Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP) 2012-2016
• Vaststellen Verordening Woonschepen en Verordening Haarlemse Wateren
• Uitvoeren waterverbinding Meerwijk Centrum-Stadsdeelhart
• Monitoren afkoppelpilot Meerwijk Oost
• Afkoppelen van 15 ha verharding (Europawijk Zuid, Oosterduin, Boerhaavewijk, Meerwijk Midden)
• Voorbereiden en uitvoeren centrale watergang Waarderpolder
• Uitvoeren haalbaarheidsstudie waterberging in Waarderplas, Waarderpolder
• Uitvoeren beleid gemeentelijke Voorziening Waterberging en Bergingsrekening Courant
• Aanwijzen en oplossen van een aantal knelpunten watersysteem (trekker Rijnland)
• Uitvoeren van 3 bergbezinkbassins
• Uitvoeren van 10 km rioolverruiming en -vernieuwingen
Dekking en relatie met de begroting: <ul style="list-style-type: none">
• Investeringsplan 2010 - 2015, posten 63.02 t/m 63.19 en post 64.04
• Begroting 2011 - 2015, Programma 9 (Kwaliteit Fysieke Leefomgeving)
Zie ook: GRP 2007-2011, Integraal Waterplan Haarlem, OGV-Meerjarenprogramma 2010-2013

13. Afvalinzameling en reiniging

Project 13.1 Verduurzaming inzameling en verwerking huishoudelijk afval
Trekker: WZ/OGV-B
Categorie: Wettelijke taak, gemeentelijk beleid
Doelstelling: Verduurzaming van de inzameling en verwerking van huishoudelijk fijn en grof afval. Gescheiden inzameling zowel voor fijn als voor grof afval tenminste gelijk aan landelijk gemiddelde
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none">
• Afronding duurzaam afvalstoffenplan "Van afval naar grondstof".
• Uitbreiden inzameling via ondergrondse containers voor restafval en TPGK (Textiel, Papier, Glas en Kunststof) (inzameling ondergronds binnenstad, verder invoeren kunststofinzameling, extra opslagcapaciteit te scheiden fracties
• verbeteren afhandelingsproces en scheiding grof vuil op milieustraat
• voorlichting afvalscheiding, m.n. kunstofscheiding
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.5

Project 13.2 Verduurzaming stadsreiniging
Trekker: WZ/OGV-B
Categorie: Wettelijke taak, gemeentelijk beleid
Doelstelling: Betere en duurzamere stadsreiniging en onkruidbestrijding
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none">
• Nieuw reinigingsplan met middellange termijn visie met nadruk op duurzaamheid, ondermeer CO₂ reductie en optimale verwerking van veegvuil (vergisten, composteren etc).
• Implementatie beeldgestuurd reinigen
• Proef niet-chemische onkruidbestrijding
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.5

14. Verkeer en vervoer

Project 14.1: Verbeteren verkeersveiligheid
Trekker: WZ / OGV-B
Categorie: Haarlems beleid dat wordt gecontinueerd
Doelstelling: <ul style="list-style-type: none">
• verdere vermindering aantal verkeersdoden en -gewonden (ten opzichte van 3 doden en 55 gewonden in 2009)
• streven is 0 dodelijke slachtoffers en 0 gewonden die in het ziekenhuis moeten worden opgenomen.
• tevens verbetering rapportcijfers veiligheidsbeleving
Uitvoering 2011 <ul style="list-style-type: none">
• verbeteren veiligheid rondom 3 scholen
• continueren inrichting van 30 km-gebieden
• Analyseren van één black-spot en nemen van maatregelen ter verbetering van de verkeersveiligheid
• Aanleg obstakelvrije voetgangersruimte bij iedere reconstructie
• Uitbreiden geleidelijnen voor visueel gehandicapten bij zebrapaden.
• Uitbreiden rateltickers bij verkeerslichten. Ook bij reguliere vervanging verkeerslichten.
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 8.1
Zie ook: Aanpassingen nota uitwerking verkeersveiligheid (2006/245416)

Project 14.2: Parkeren / autoluwe binnenstad
Trekker: WZ / OGV-B
Categorie: Haarlems beleid dat wordt gecontinueerd
Doelstelling: <ul style="list-style-type: none">
• verder creëren autoluwe binnenstad
• beteugeling parkeerdruk op straat
• handhaafbare parkeernormen
Uitvoering 2011 <p><i>Autoluwe binnenstad:</i></p> <ul style="list-style-type: none">
• Aanpassen uitgiftebeleid (niet-bewoners)abonnementen in de garages zodat de parkeergarages meer kunnen worden benut voor bezoek binnenstad.
• Onderzoeksrapportage betere benutting P&R-voorziening station Haarlem-Spaarnwoude voor bezoek aan binnenstad.
• Onderzoeksrapportage realisatie andere Park & Ride voorzieningen.
• Voorbereiden realisatie (in 2012) parkeergarage Frederikspark (samen met Provincie)
• Vaststellen nieuwe beleidsvisie parkeren. <p><i>Parkeerdruk op straat:</i></p> <ul style="list-style-type: none">
• Uitvoeren gerichte controleacties wijkparkeren in het gebied met belanghebbenden-parkeren.
• Stimuleren (bedrijfs-)vervoermanagement (zie project 3.5) en deelautogebruik (zie project 13.3) om autobezit per huishouden terug te dringen. <p><i>Handhaafbare parkeernormen</i></p> <ul style="list-style-type: none">
• Een actualiseringnota over te hanteren parkeernormen i.h.k.v. de Wet Ruimtelijke Ordening.
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 8.3

Project 14.3 Stimulering deelautogebruik
Trekker: WZ / OGV-B
Categorie: Haarlems beleid dat wordt gecontinueerd
Doelstelling: Jaarlijks vijftien nieuwe deelautoplekken in Haarlem in overleg met de betreffende bedrijven
Uitvoering 2011 <ul style="list-style-type: none">
• faciliteren deelautobedrijven bij realisatie nieuwe lokaties.
• Vergroten bekendheid deelauto onder bevolking
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 8.3 en 9.1

15. Gezondheid

Project 15.1: Uitvoeren van de reguliere medisch milieukundige zorg uit de Wet Publieke Gezondheid (WPG)
Trekker: GGD Kennemerland
Categorie: Wettelijke taak die wordt voortgezet
Doelstelling: <ul style="list-style-type: none">
• WPG: de gemeenteraad draagt zorg voor het bevorderen van medisch milieukundige zorg
• Uitvoering van de genoemde onderdelen uit de WPG en bewaken kwaliteit hiervan.
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none">
• Voortzetting huidige uitvoering. Regulier blijft de advisering over actieplannen luchtkwaliteit en geluid, Schiphol, bodemverontreiniging, etc.
• Nadere invulling geven in samenwerking GGD en Gemeente Haarlem aan bewaken van gezondheidsaspecten in bestuurlijke beslissingen en signaleren ongewenste situaties volgens Wet Publieke Gezondheid . De GGD wil graag betrokken worden bij bestuurlijke beslissingen met invloed op gezondheid. Het halfjaarlijks overleg met afdeling milieu zal als instrument gebruikt worden om op de hoogte te blijven van de relevante ontwikkelingen en acties af te stemmen.
Dekking en relatie met de begroting: Begroting GGD Kennemerland
Zie ook: de andere GGD taken

Project 15.2: Landelijk bewustwordingsproject ‘Binnenmilieu op basisscholen 2009-2013’.
Trekker: GGD Kennemerland
Categorie: extra taak
Doelstelling: <p>De ministeries van VROM en OC&W geven de GGD'en in Nederland opdracht om in een periode van vier jaar alle basisscholen, zowel basis als speciaal onderwijs, met natuurlijke ventilatie te bezoeken, voor zover nog niet bezocht in voorgaande projecten. Dit in het kader van het bewustwordingsproject binnenmilieu op basisscholen 2009-2013.</p>
Uitvoering 2011: <p>De GGD bezocht in het stookseizoen 2009-2010 19 scholen in de regio Kennemerland. Hieronder ook scholen in Haarlem. In het stookseizoen 2010-2011 wordt dit voortgezet met circa 40 scholen.</p>
Dekking en relatie met de begroting: Begroting GGD Kennemerland (VROM en OCW)

Project 15.3: Uitvoeren gezondheids-effectscreening of gezondheidsscan bij zoneontwikkelingen
Trekker: GGD Kennemerland
Categorie: Haarlems beleid dat wordt voortgezet
Doelstelling: <p>Uitvoeren gezondheids-effectscreening of gezondheidsscan bij alle grote zoneontwikkelingen</p>
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none">
• Uitbreiding advisering conform aanpak MILO Schipholweg.
• Afspraken maken met RO en milieu om te komen tot uitvoering van raadsbesluit om bij zoneontwikkelingen milieu- en gezondheidsaspecten in beeld te brengen. Hierbij wordt ook aandacht besteed aan <i>gezond bouwen</i>.
Dekking en relatie met de begroting: Begroting GGD Kennemerland

Project 15.4: Advisering gemeenten bij de beheersing van biologische agentia
Trekker: GGD Kennemerland
Categorie: Wettelijke taak
Doelstelling 2011: Advisering gemeenten bij de beheersing van biologische agentia.
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none">
• Advisering bij het opstellen en uitvoeren van een gemeentelijk plan van aanpak voor de beheersing van de eikenprocessierups en de Ambrosiaplant. Geadviseerd wordt aan groenbeheer om in dit plan de volgende onderdelen op te nemen:<ul style="list-style-type: none">
▫ risico-inventarisatie

- monitoring en registratie
- beheersmaatregelen
- Er dienen afspraken te worden gemaakt over de voorlichting van het publiek met betrekking tot gezondheidsrisico's. Geadviseerd wordt om een gemeentelijk meldpunt in te laten stellen voor vragen/meldingen van het publiek.
- De mogelijkheden van regionale samenwerking tussen diverse betrokken partijen zullen nader worden onderzocht.
- Ook wordt indien noodzakelijk ter preventie van Q-koorts advies gegeven aan instellingen met een publieke functie, die geiten en/of schapen houden.

Dekking en relatie met de begroting: Begroting GGD Kennemerland

16. Beschikbaar stellen milieu-informatie

Project 16.1: Uitvoeren projectopdracht Aarhus: informatie basismilieukwaliteit aan burgers
Trekker: STZ/Mil
Categorie: Wettelijke taak + voortgezet beleid
Doelstelling: Alle gemeentelijke milieu-informatie is zoveel mogelijk via internet beschikbaar voor de burger
Uitvoering 2011: <ul style="list-style-type: none"> • Evaluatie projectopdracht Aarhus • Verdere digitalisering van zoveel mogelijk milieuinformatie, in lijn met de binnen de gemeente vast te stellen prioritering.
Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1
Zie ook: MIL/2005/2301, Projectopdracht implementatie Verdrag van Aarhus.